„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 117. У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 5. (17.) АВГУСТА 1879. ГОДИНА XIV.

СПРАМ ПЛАМЕНА САРАЈЕВСКОГ.

Замашне промене и према тим променама важни догађаји спремају се у овој нашој двојној царевини. На вест о кризи Андрашијевој, која још и сада траје и све то озбиљнији облик добија, дошло је отступање Стремајеровог и састав новог немачко-славенског министарства у Бечу. И то се све збива непосредно после састанка царева у Гастајну. Томе састанку, где се аустријски цар са немачким срдачно руковао, одрицао се с почетка сваки политични значај. Међутим по догађајима, који се на тај састанак надовезују, изгледа као да је то одрицање посве неоправдано било. Чини се напротив, да ће тај састанак постати каменом, који обележава ново доба како у међународним одношајима, тако и у погледу унутрашњег стања ове наше монархије.

Тројецарски савез разбио се после берлинског конгреса. Немачка се царевина под руком Бисмарковом све то више у опреку ставља напрема Русији и настојава да вагу, којом се судбина читаве Европе мери, у својим рукама одржи. Отуда је, да се из тројецарског савеза по излучењу Русије све то тешње склапа двојецарски савез између Немачке и Аустро-Угарске, који ће стојећи по средини Европе и нагињајући источној политици велике Британије, на свој начин подржавати такозвану равнотежу европских велесила и конац судбине светске у својим рукама имати. За илустровање свега тога десио се састанак царева, где је цар православни са славенског севера светлио својом отсутношћу.

И баш непосредно после тог састанка као да се у овој нашој монархији спремају промене таке, које ће по мишлењу Бизмаркову оспособити ову државу за посланство источно, које јој је он наменио већ тада, када је изустио, да јој ваља своје тежиште овамо даље на исток преместити. Бизмарк увиђа, да Аустро-Угарска неможе успешно водити источну политику, ако ће остати на свом досадањем становишту негације, ако ће по мађарском државнику грофу Андрашију да води политику пркоса, која се у томе састоји, што ће се окупацијом Босне и Херцеговине клин у славенско тело на балканском полуотоку утеривати и тиме слободни и самосвојни развој источних народа спречавати. Бизмарк увиђа, да таком политиком није још никако осигуран успех, није утврђен аустро-угарски положај на истоку, него да после те негативне стране ваља и друго, позитивно лице да се обрне, ако ће ова монархија са неким изгледом на успех да конкурише Русији на балканском полуотоку и тако утапша путе германској навали на исток.

Немачка царевина с тога свега даје благослова свога унутрашњем преуређењу ове монархије. Онај исти Бизмарк, који је помогао, да се сруши Хохенвартово министарство и осујети поравнање чешко, и који је по томе подигао грофа Андрашија до садањег му положаја у овој држави, тај исти Бизмарк не противи се данаске чешком поравнању и напушта свог верног и послушног пријатеља Андрашија. Неће бити по све случајно, да је аустријски цар баш приликом састанка свог с немачким царем Шварценбергу и Рохану радосно навестио — ступање чешко у царевинско веће и тиме гаранцију за поравнање с чешком краљевином. Исто тако неће случајно бити ни то, да је Андрашијева криза баш у исто доба искрсла на површину. Бизмарк помишља, да је гроф Андрашија онај црнац, који је своју дужност учинио, те који сада одлазити може.

И тако стојимо на прагу новог обрта у унутарњој политици ове монархије, која показује вољу, да се источним народима прикаже у новом пријатељскијем облику, која би рада да своје мађарско-немачко господство прелије славенском бојом и у тим виду отпочне нови рад на источном земљишту. Хоће ли уступци аустро-угарским Славенима поћи тако далеко, да у истину оспособе ову монархију за конкуренцију с Русијом и да ли ће славенски народи имати времена, да државу ову сматрају као велику постојбину правде и народне равноправности, то ће најближе време да одлучи. Према досадањем искуству свом и према томе, што је немачки канцелар кум том новом обрту, дозвољено ће бити, да сумњом и неповерљивим оком пратимо и дочекујемо тај нови развитак.

Већ и спољашњи знаци, под којим се приказује почетак те нове ере, не слуте на добро. Велики пожар у Сарајеву ужасним блеском својим осветљује тај нови положај. Фанатизам ил кобни случај хтео је, да огањ сарајевски буде зора тим новим данима у овој нашој монархији. Блесак тај пао је не мило на очи и тешко се осетио у меродавним круговима. Има их, који су сравнили пожар у Сарајеву са оним пламеном свете Москве, који је повратио великог Наполеона из Русије и наговестио почетак падању његове звезде. Хоће ли пламен и дим сарајевски бити обележје падању и поразима Бизмарка, тог немачког канцелара од челика и крви, који се послужио мађарским машицама, да на истоку за ђермански сој кестење вади? Хоће ли огањ сарајевски осветлити својим мучним блеском онај пут, који води у Нови-Пазар и тамо преко Митровице до Солуна?

На та питања одговориће будућност.

На измаку Андраши-Тисине ере, која је познавала само мржњу према свему, што се славенским назвало, која се дичила, што ће да стане на главу некој панславенској аждаји и коју данас и пријатељи и непријатељи осуђују, на том измаку стојећи морамо и ми од своје стране по души исповедити, да ће наша суза последња бити, која ће се пролити за ту еру. Гроф Андраши већ данаске може увидити по оном утиску, којег чини глас о паду његовом по земљи и ван земље, колико је сићушан човек напрема оним европским државницима, с којима је он мислио, да је раван у друштву. Глас о паду Бисмарковом, Горчаковом ил Биконсфилдовом друкчије би одјекнуо не само у дотичним државама но и у целом свету. За Андрашијем ће слабо ко завапити, а светска политика ићи ће и даље својим током, јер је Андраши био само оруђе, а никако руковођа те политике. Како је време истекло, где се са простом негацијом неможе свет задовољити, то је и мађарском државнику морао крај куцнути.

Но ми, као што бијасмо вазда противници тој Андрашијевој окупационој политици, коју је мржња и осветољубље задахњивала, тако се исто нећемо моћи спријатељити ни са оном политиком, која би, ма под неком чешко-славенском фирмом, водила ову нашу монархију дубље на исток, тамо до Солуна можда и која би хтела, да на том класичном земљишту ствара нове облике за себе. Не можемо се спријатељити с тиме, што немамо вере у благодетне последице таке политике и што гајимо тврдо уверење, да је најсретније решење источног заплета, ако се исток источним народима остави, дакле решење слободом а не — деобом. Пође ли се овим другим путем, онда пожар сарајевски, који кобно осветљује почетак обрта у овој монархији, може да буде само предтеча оног великог пламена, који ће читав свет да обузме.

Политички преглед.

Промена аустријског министарства и криза у заједничком министарству спољашњих послова — то су два догађаја, који обележевају политичку ситуацију у свој коликој монархији овој. Осим телеграма у прошлом броју, о првом догађају немамо никаквих више вести, новине бечке, којима тај догађај није више прва новост, још нису стигле до нас, да бисмо могли дознати за цео ток те велеважне промене. Што се тиче овог другог догађаја, ту нема да се прибележи никаква нова фаза. Вест о Андрашијеву одступању није директно потврђена, али није ни званично опровргнута, — рекао је један бечки официјозус. Криза дакле постоји. Што се пак она не решева ни на ову, ни на ону страну, то је с тога, што оба фактора, од којих понајвише зависи решење, нису у Бечу: цар-краљ бави се у овај мах у Монакову код зета и кћери, а гроф Андраши у Теребешу, и док обоје не стигну у Беч, криза ће се једнако повлачити у садашњој неизвесности. У уторак вратиће се Њег. Вел. у Беч, Андраши пак још пре. Онда ће се сигурно чути што више и поузданије и о узроцима Андрашијевог одступања, јер та страна тог догађаја окренута је са свим од светлости, тако да се о њој по готову ништа не зна. Полузванични и Андрашију наклоњени листови, нарочито први весник његова одступања, „Пештански Лојд“, ни по што не ће да допусте, да је криза основана у данашњој политичкој ситуацији и да је Андраши морао „ићи“. Поравнање с Чесима, веле они, није нити би ни у колико алтерирало његов положај, па за доказ томе наводе, да Андраши стоји на врло доброј нози с Тафеом и да ни с једним досадашњим министром аустријским није толико општио, као с најновијим министром-председником. Ни диференција са заједничким министром рата у погледу техничког изведења новопазарске окупације није ни из далека повод кризи. Веле, дивергенције у мишљењу министара било је, али та дивергенција није никад имала начелан непомирљив вид; мишљења би у крајњој мети окренула правац и састала се у једној тачци, као што је било и код босанске окупације, где се Андраши љутио, што је покренута онолика силна војска, да покори оно „парче Босне и Херцеговине“. Ти, који плачу и наричу за Андрашијем, налазе узрок његовом одступању једино у „психолошком и личном моменту“. Веле, Андраши је рекао, да је доста послужио цару и држави, а није разабирао за своје домаће ствари, сад пак треба да се мало више обазре по свом домаћем делокругу. Но уз то, веле, додао је, да ће он у законодавном телу свом монарху моћи више послужити, него ли зар останком на досадашњој пошти. Кад се уз те речи сети човек још оног гласа, који вели, да ће Андраши с Тисом, ако би овај пошаотрагом онога, склопити опозицијону странку будућој угарској влади и безобзирно је нападати, онда андрашијево одступање није одмора и својих домаћих послова ради, него то је одступање под морање, промена основана у данашњим политичким приликама. По доказ томе не треба далеко ићи. Зна се, каквим је плодом уродио највећи „успех“ андрашијеве политике. Пламеним словима обележена је источна политика теребешког грофа, — а ко може прозрети у будућност окупације Новога Пазара? „Н. сл. пр“. дознаје, да ове године нема ништа од „проширене окупације“, а ко зна, шта ће и на годину бити. Консулска извешћа на име, нарочито извештај војничког аташеја код ц. кр. дипломатског посланства у Цариграду, казују, да од мирног уласка у Нови Пазар нема ни спомена. Због тога се, веле, на највишем месту одлучили, да се одложи окупација. Та се вест истина побија, али ипак звони доста вероватно. У тим дакле „успесима“ андрашијеве политике ваља баш тражити узрок кризи у министарству спољашњих послова, понда ће се видети, е да ли Андраши иде, што се забринуо за свој домазлук, или другог чега ради.

Поборници окупације и они, којима је окупација мост, преко ког би радо дошли до анексије, љуте се, што је султан гр. Зичију рекао, како се нада, да „ће Аустро-Угарска учинити своје, да ублажи несрећу сарајевску.“ Веле, султан је тим признао, да је на Аустро-Угарској, да се брине за Босну и Херцеговину. То, веле, султан признаје, кад треба што жртвовати за те земље, али кад се што спомене о праву над њима, Порта је одмах ту са султановим суверенским правом. Међу тим настављају се пожари у Босни. Стара „Преса“ јавља за грдне пожаре у шумама Рисовца, Осеченице и Грмеча. Сарајевцима купи се помоћ на све стране, а варош ће се по плану подићи. При пожару нађено је на много места оружје сакривено.

„Покрок“ дознаје, да ће син бившег аустријског министра, Јиречка, бити постављен за првог тајника у бугарском министарству просвете. Је ли то познати писац историје Бугара, др. Константин Јиречек?

Као што „Пол. кор“. дознаје, Сафет паша приволео султана, да наименује заступнике за преговоре с Грцима, те се сваки час очекује дотична ирада. По који се пут већ то јавља? „Ихже њест числа“.

Стара „Преса“ знаде за неки нов сукоб на српској граници међу Србима и Арнаутима. Вели, сукоб је био крвав, снага напалих Арнаута рачуна се на 1300 до 1600 људи. За сад се ништа више не зна о том новом арнаутском лупештву.

Калил беј постављен је за турског заступника на Цетињу.

Стране новине знају да причају чуда и покоре о тобожњој револуцији у Црној Гори, па из њих прешла су та страшила и у загребачке листове. Но ево шта о том „Глас Црногорца“ прича, који ће најбоље знати, шта је у ствари: „Наше министарство унутрашњих послова издало је прије кратког времена наредбу, да се има пописати све становништво у цијелој Црној Гори данашњој. Ово је учињено тога ради, да би се саставила, на научном темељу а за разноврсне потребе државне, статистика цјелокупног становништва црногорског. У Црној Гори народ није у смислу западњачком образован, али је послушан и има вјере у свога владаоца и његову владу. С тога се он свудијен радо одазива дочичној наредби и власти и иде јој на руку, да се попис изведе свуда тачно и уредно. Само један дио наших нових суграђана, прдгоричкијех Турака, учини изузетак, не хтјевши се подврћи попису. Од стране наших власти није им дат ни најмањи повод таквом одпору, јер приликом изведења ове нове наредбе није се дирало у њихове адете и обичаје. Ником се није улазило у хареме, нити се од кога друго што тражило, него да сам каже, келико чељади има у кући. Па ипак се неки Подгоричани мухамеданске вјере узбунише, те хоће у слијед овога да предижу. 17. јула послије по дне допраћени су на Цетиње под стражом и у затвор стављени они Подгоричани мухамедовске вјере, који нијесу хтјели да се покоре владиној наредби односно пописа становништва. Ово су им имена: Хаџи-Махмуд Адровић, Авдо Крњић, Садик Хаџи Рамадановић, Хасан бег Аварић, Махмуд ага Хаџи Усеиновић, Хаџи Усеин Ункашевић, Дуле Нецевић, Алија Рамадановић, Дервиш Дервишевић. Ови су сви из Подгорице. К њима су се придружили још и ови Мухамедовци из једног села близу Подгорице, из Голубовца Буто Мачковић, Мустафа Пашовић, Медо Мујковић и Јефтем Абад. По што су у затвору преноћили, молили су да буду припуштени к Њ. Височанству, што им је Њ. Височанство милостиво дозволило. Изишавши пред Књаза ови Мухамедовци молише скромно, да им се опрости погрјешка, у коју су пали у незнању и криво обавијештени, и обећаваху уз приклињање и дубока темена, да ће се у напредак покоравати свакој наредби црногорских власти. Његово Височанство Књаз, шљедујући благој струји свога великодушног срца, имао је милост опростити кривцима погрјешку, но уједно их је озбиљно опоменуо, да у напредак не дају повода таким појавама, у толико мање, што се у Црној Гори ни у чем не прави разлика између њих и старих Црногораца. Његово Височанство благовољело је рећи им, како не жели бити Господар над робовима или рајом, него над слободним државним грађанима, који слободно своја права уживају, али и дужности грађанске савјесно испуњавају. Мухамедовци су с највемим усхићењем саслушали ријечи Њ. Височанства, и више су пута дубоким теменима и цјеливом руке давали знак, да ће се покоравити наредбама власти, а то су послије и чистим српским говором отворено исказали. Књаз им је за тијем заповједио, да иду с миром кући, што су они с радошћу разабрали и унинили. „Ето то је та страшна побуна,

---

Српска нота.

„Пол. Кор.“ саопштава ноту, коју је српски. министар спољашњих послова писао српском заступнику у Цариграду Филипу Кристићу. Иста: гласи:

Бр. 4766.

Београд, 23. јула (4. августа) 1879.

Господине посланиче!

По страним новинама налазимо тужбу, што су неколико мусломанских становника, који су се иселили из крајева са Србијом спојених, дигли на кнежевску владу и предали великом везиру и заступницима великих сила у Цариграду. Тужиоци пре свега констатују, да је њихова имаовина, хвала буди божјој заштити, сачувана од ратног опустошења, и то је једина тачка тужбе, у којој се с њима слажемо. Требало је само додати, да на томе ваља да захвале и уредности и дисциплини српске војске, јер, да се наша војска при улазу у турске области угледала на држање турске војске, која је 1876. пала на нашу област, то тужиоци за цело не би данас могли констатовати, да је њихова имаовина не повређена. Састављачи упитног писмена туже се по том, да су српске власти при заузећу нових области конфисковали њихову жетву, како ону у пољу тако и увежену, и присвојили њихове земље, домове и ствари.

Да су они, место што су своју тужбу тако у

опште формуловали, набројили поједине случајеве, то не би било ништа лакше, него побити њихове рекламације и потврдити неоснованост истих. На тако формулovану тужбу пак могу, господине посланиче, само то одговорити, да тужба није ни најмање основала, и изјављујем, да српске власти нигде нису самовољно никакву имовину секвестровали. Најбољи доказ томе јест, што муслимани, што су заостали по новим српским областима, исто као и они, што се, ма да су ускочили, нису придружили тужиоцима, а свим слободно располажу својим добрима, што имају у Србији, узимајући доходак од њих, по својој вољи продајући их или издајући под закуп, те су на тај начин већ знатне своте из земље однели.

Други доказ мојој тврдњи јест, што кнежевска влада желећи, да се уреде приватно-правни односаји извесних врста посједника, који су десетак или друге дохотке добијали од становника, што станују на земљи, с којом су скопчана нека права, поставила две земљишне (аграрне) комисије, које ће проучити те односаје, који под српским законима не могу тако постојати, као под турским. Те комисије сад раде свој посао, а које од отих приватно-правних односаја не узмогу комисије уредити, њих ће скупштина, која прва дође.

Тужиоци су очевидно људи од оних трију врста мусулмана, који своје рачуне било с државом било с приватним особама ваља истом да уреде. Те врсте јесу:

1. Они, који су за турске владе сиротињским новцима или штедионицама управљали, те кад је наша војска долазила, а они покупили и писмена и новце, не давши никоме ни каква рачуна, па умакли.

2. Они, који су другима остали дужни, те су судским путем њихова добра или приходи заплењени у хатар њихових вероваика.

3. Они, који су, бежећи испред наше војске, на силу становницима одузимали кола и марву, да би своје добро могли пренети, али их никад нису вратили. По неким крајевима броје тако одузета кола на стотине.

Јасно је, да се таковим људима све дотле не може допустити, да своја добра на штету јавних установа илити приватних људи продаду, докле год редовним путем не измирају свој дуг. Међу тим они слободно управљају својим добрима.

Ако су кад наше чете при својим операцијама по новим областима рану реквирисале, то су оне чиниле по начелима међународним правом допуштеним, чувајући живот и част свију становника, што у осталом ни сами тужиоци не порицу.

Што кнежевска влада не може услишати тако површно означене тужбе, она је ипак готова, да сваку посебну рекламацију испита и тога ради опуномоћавам Вас; Господине посланиче, да сваку поднету Вам тужбу, да богме ако је разложена и доказима обложена, примите и мени доставате.

Где нађете за нужно, изволите, Господине посланиче, дати разјашњења у на пред означеном смислу, и будите уверени, да влада Његовог Височанства полаже највећу важност на то, да докаже делима, да ће нехришћани као год и хришћани у Србији свагда наћи заштите како за своју личну сигурност, тако и за своје добро.

Примите, Господине посланиче, итд.

(Потписан) Јов. Ристић с. р.

Нунцијум тројединчког краљев. одбора

угарском краљевинском одбору о ревизији финанцијалнога дијела поравнања.

(Свршетак.)

У интересу једнаке пристеде сматра краљевински овај одбор, да би било сходно, те предлаже поштованом одбору угарскому, да се финанцијална управа краљевина Хрватске и Славоније без најмањега уштрба на §. 8. зак. чл. I. године 1868., који установљује скупно господарство у пословима финанцијалним, затим без најмањега уштрба за §. 22. истога закона чл., који извршбу гледе прихода и краљевини Далмацији, Хрватској и Славонији полаже у руке краљевинском угарском министру финанција, преда у пренешеном делокругу аутономној влади хрватској, пошто је и онако најбитнији дио ове извршбе законом о расписивању и утјеривању пореза јур изручен у пренешену дјелокругу, а уз големе материјалне жртве обћинама ових краљевина и там уведена абнормална и компилицирана управна машина, да су аутономне обћинске области подвржене органом скупне владе, у никаку одношају одговорности нестојећи напрама вем. влади краљевина Далмације, Хрватске и Славоније. Садање кр. финанцијално равнатељство у Загребу могло би се приделити кр. земаљској влади краљевина Далмације, Хрватске и Славоније, као четврти одјел. Но пошто је за извршбу ових послова кр. угарски министар финанција одговоран заједничкому сабору, разумије се само по себи, да се њему морају законом пружити све потребне и сигурне гаранције, да земаљска влада хрватска пренешени овај дјелокруг точно и прама свим финанцијалним законом вјерно извршује.

Већ године 1873. потакнуо је краљевински одбор хрватски питање финанцијалне управе у пренешену дјелокругу, тер су одлични чланови поштованога одбора угарскога већ онда признавали и изјављивали, да се овим предлогом недира у начелне установе законскога чланка I. године 1868., него да се њим посиже у сферу замјенита повјерења, овај пако краљевински одбор смије отворено рећи, да је хрватско заступство и на хрватском и угарском сабору, вршећ патриотичну дужност према својој земљи и скупној држави, пружило саме доказе, да заслужује подпуно повјерење, о којем се у осталом може праведно рећи да стоји у замјенитом одношају, тер гдје се сије, ондје стостручо роди, и добива се давањем.

У случају ако оба краљевинска одбора у овом предлогу до споразумка дођу, само ће се по себи разумјевати, да трошкове финанцијалне управе, предане само у пренешену дјелокругу кр. зем. влади, има а од селе наравно уз знамениту приштеду, овај одбор, искуством поучен, жели с поштованим одбором угарским коначно и трајно установити посве наравно правило, да издатци, који су нуждни у извршби оних скупних посала, што их у овој краљевини извађају аутономни органи, спадају на терет скупнога ерара, ако ли се неће допустити неправде, противу нагодбеном закону, да Хрватска по два пута помаже покривати трошкове скупне управе, најпре из тангенте од 55 %, затим из тангенте од 45 %, који закон опредељује покриће једних аутономних потребштина.

Што је горе разложено о извршби финанцијалних закона, ваља једнаким начином о упорабн оних свота, које се сваке године за краљевину Далмацију, Хрватску и Славонију на скупном сабору преливинарију на цесто и водоградње, спадајуће на дужност скупне владе, тер краљевински овај одбор предлаже, нека упариед кр. земаљска влада, уз достатне гаранције за скупну владу, преко својих органа изводи заједничким предминаром установљене водоградње и градње оних цеста, које се на територију краљевинах Хрватске и Славоније, сдоговорно међу обима владама, а не једнострано, прогласе државними. Потичућа одавле приштедња за заједнички ерар очевидна је.

Но који му драго приходи заједнички и аутономне установе, која јим се драго извршба уговори, последњи ипак израз, коначну санкцију добивају они у прелиминару и обрачуну. На којих дакле податци и по којој методи оснива се прелиминар и саставља обрачун, једнако је важно за обе странке; које као што на једнакоправну темељу установљују обостране приходе, тако досљедно имају право онде суделовати гдје се ради о прелиминару и обрачуну међу заједничким и аутономним буџетом. Ипак краљевински овај одбор нежели дирати у начело параграфа 8. зак. чланка I. од године 1868., који заједничкому сабору осигурава право, да установљује прорачун заједничких трошкова и прегледава годишње закључне рачуне, тичуће се трошкова за заједничке послове, чему досљедно одговара, и да прорачун и закључне рачуне предлаже скупному сабору одговорни крал. угарски министар финанција; нити жели краљевински овај одбор дирати у § 28 истога зак. чланка, по којем се обрачунавање о доходци краљевина Далмације, Хрватске и Славоније има начинит по начелу у предидућих параграфа споменутах, тер се скупа са закључними рачуни свих земаља круне угарске предложити заједничкому законодавству, да се овдје испитан рачун приобби знања ради сабору краљевина Далмације Хрватске и Славоније; ал све ово неизкључује, све ово не пружа ни једнога разложита узрока, зашто државни министар финанција, прије него ће прелиминар скупному сабору, а обрачун кр. рачунарскому двору подастрти, неби један и други, сходно уговореним начином ради сугласја разправио и утаначио с хрватском владом, која аутономни буџат и обрачун има дужност и право предлагати и разјашњавати хрватскому сабору, тер ће само доприносити ведрому и непомућенему, у обостраном интересу нежећему споразумку, ако их буде могла точно и јасно разјаснати и оправдати. Споразумно прелиминирана свота за покриће потребштина ових краљевина има се без уштрба коначному обрачуну уврштивати тако у скупни, као и аутономни буџет. Вољан добронамјереному овому циљу задовољити, предлаже краљевински овај одбор, да се дотични параграфи у горе развијеном смјеру попуне.

Пошто на послједку вјерозаконске и наставне закладе, понешто попуњујући покриће аутономних потребштина, нужно сачињавају један дјелак финанцијалних одношаја међу краљевином Угарском и краљевинама Далмацијом, Хрватском и Славонијом, краљевински овај одбор мисли, да неби свога задатка потпуно ријешио, да нериешен остави у себи једностручан, но разним околностима помршен приепор оних вјерозаконских и наставних завлада хрватски, које се још увиек налазе у управи угарске владе и о којих §. 49. зак. чл. I. године 1868., допуњен зак. чл. од 30. студенога 1873. слиједеће одређује: „У погледу заклада вјерозаконских и наставних имаду се тражбине, тичуће се прошлости, путем међусобнога обрачунавања изједначити. Из обављеног међусобног обрачунавања имаде се краљевинама Хрватској и Славонији припадајући њихов део излучити између завлада заједнички руковани и изручити аутономној влади речених краљевина." Сугласно с овим одредбама закона започеле су и довршиле обје владе, именито кр. угарски министар богоштовја и наставе и богоштовни и наставни одјел зем. хрватске владе законом наложено обрачуњавање, тер су се, како је видјети из дописа кр. угарскога министра богоштовја и наставе од 9. липња 1876. писана хрватској влади, сложиле у том резултату, да после свега обрачуњавања исте закладе за краљевине Далмацију, Хрватску и Славонију износе нешто преко 2 милијуна форинти; крал. угарски министар у истом писму изјављује, да одустаје од своје неке тражбине у износу од 25.128 фр. 25 нч., но захтјева од своје стране, нека ни кр. хрв. влада нетражи, да се дужне камате плаћају готовином, већ разтеретницама у номиналној вриедности. Тако се је ово дуготрајно препирање посве разчистило, те би се било према установам закона, а на обострано задовољство и ријешило, да небуде у то исто доба крал. уг. министар финанција у њега нов приепор бацио, изашав ненадано у допису од 19. ожујка 1876. с новом неком тражбином од 1,581.447 фр. 21 нч., што их је по његову мнијењу кр. ерар хрв.-славонској закладн од године 1848. до 1867. „предујмице" издао.

Да ова тражбина крал. уг. министра финанција нити најмање основана није, најбоље ће упознати поштовани одбор угарски из точнога и јаснога експосеа хрв. владе, одиела за богоштовје и наставу, који краљевински овај одбор придаже, у поузданој нади, да ће се и поштовани одбор угарски из њега потпуно увјерити о праведну предлогу овога одбора, нека се крал. угарска влада ућудно на то упути, да се вјерозаконске и наставне закладе краљевина Далмације, Хрватске и Славоније, пошто су сви обрачуни већ обављени, изруче аутономној влади истих краљевина и тим за ваздa уклони врло неугодни приепор међу краљевином Угарском и краљевинама Далмацијом, Хрватском и Славонијом.

Када се сви ови предлози у једно саберу, неће им се моћи узкратити признање, тако је тврдо увјерен овај краљевински одбор, да само оно садржају, што већ у досадањој финанцијалној нагодби законито постоји, што је правично за обје уговарајуће странке и што може уствардити обима нужни пријатељски споразумак. Тако ће их без сумње просудити и поштовани одбор угарски, тер се у најбољој патриотичној намјери гледе њих одлучити. Сложе ли се одбори у предлозима, биће ласно уговорити форму, како да они постану закон и задобију санкцију и извршбу.

Са сабора тр. краљевине.

Говор народног заступника Франа Фолнеговића о савским насипима.

(Свршетак.)

По његову предлогу и прави тобожни интересенти обвезани су и надаље досадање на закону утемељене терете, снашати све дотле док се регулација Саве непочме изводати или док се работни закон непреиначи, — а можда и дуље. — То ће рећи: Он поручује посавачким житељем, ви морате поврх свих јавних дања већи дио све своје пољске привреде жртвовати за градњу насипа, макар вам она ниеким мало а ниеким управо ништа некористи.

Одбор је мислио, да неима права тако далеко ићи.

И само питање одштете, које одбор оставља in suspenso г. предлагатељ расјекао је као чвор мачем. Признав мучке законитост поступка онемогућују оштећеником законити лиек тражит проти

ЛИСТАК.

СРБИ И ХРВАТИ.

Slavjani! Slavjani!
Vi narodah sluge!
Vi čuvari carstvah!
A drugovi tuge.

Tudji vi kmetovi!
Tudji vi vojaci!
Gde su vaša polja?
Gde vaši barjaci?

Nigde ništa svoga,
Od nikog ljubavi,
Svi vas puci mèrze,
Svak vas pod se spravi.

I. K. S.

Овако су бугариле **Slavjanke** чудне оне године, кад ће на **obzorju hrvatskom** да засја звезда дивна сјаја Јелачића бана а на зренику српском да засветли часни крст и бритка сабља у десници Јосифа патријарха — кад оно дошло беше, да се по толики и толики пут опет засведочи и запечати стара вера, завет и обет Срба и Хрвата.

Не потраја дуго, а на бугарење то стаде се разлегати песма и попевка српског гласа:

Заран' Срби, заран' и Хрвати —
Зарана нам **слогу донесите!..**

слогу донесите — слогу по љубави братској, по лози и крви словенској.

„Четир ова слова у гробу Душанову — тумачио ми онда, жаром песме ове зажарени и подмлађени, стари попа — значе, синко: Само Слога Србина Спасава; а данас, синко (рек'о ми по том) насташе времена, где та четир слова глаголају народу **славјанском** на све четир стране: **Само Слога Спасава Славјане!...**"

Био сам мален и нејак — нисам још те разбирао, куд иду те речи стара свештеника, већ сам само целивао четир она слова на гробу српском — баш као оно данас у Змајевој песми што унуче целива деде свога гусле јаворове...

Ох, какви затим наступише дневи ужасни — кожа ми се још и данас јежи, кад се сетим оне пуцњаве и тутњаве, оног звекета, хрза и јаука, које слушах као дете из даљине са бојишта разбојишта;

кад се сетим, како се мал-не сваке ноћи небо црвенило одсјајем огња и жара са гаришта и пријатеља и непријатеља —

али и коса ми и данас чисто расте од милине, кад умом и памећу летнем у назад и у машти гледнем на ироје Чичу и Книћанина, Михла и Шупљикца — и на светла лица двојице Јосифа, Јелачића и Рајачића!

Но, затвори се књиго наша сјајних дела, црних посљедица!

Гроб до гроба наниза се од то доба. По гробових већ толико лета озелени и осуши се травица — венци славе и признања на могилама тим давно и давно истлише — прах посташе...

Година је годину вијала, као што једна другу вија од искони — тама видело обузе, зреник се српски наоблачи, обзорје хрватско натушти, невера се у веру протури, а стару веру, стару веру — —

И још црње и горе!

Слога Срба и Хрвата разгуба се — разгубаше слогу губавци, саможиви себичњаци и користољубци, **obzor**-ници без обзорја **narod**-ници без народа.

И слози, по лози и по крви словенској, хладну раку копају, дубоку предубоку — на зло себи и своме а на радост толиким пакосником нам злурадим.

Брат рођени хајку диже на свог брата — најпречега по лози и крви словенској.

Крај огњишта, заједнице од напасти одбрањена и очувана, неда брат брату на миру згријишта; под кровом, од старина братским, неда брат брату слободна скровишта и станишта.

Тешке жртве брат од брата иште: да се одрече свог Немање и Саве, цар-Душана и кнеза Лазара, Милоша и Марка!...

Међ' три реке словенске, Дунавом и Савом и Дравом, од Велебита до сињега мора усташе ослонци некадањег песника **slavjanaka**, уздајући у Србији свагда наћи заштите како за своју личну сигурност, тако и за своје добро.

Примите, Господине посланиче, итд.

(Потписан) Јов. Ристић с. р.

Нунцијум тројединчког краљев. одбора

угарском краљевинском одбору о ревизији финанцијалнога дијела поравнања.

(Свршетак.)

У интересу једнаке пристеде сматра краљевински овај одбор, да би било сходно, те предлаже поштованом одбору угарскому, да се финанцијална управа краљевина Хрватске и Славоније без најмањега уштрба на §. 8. зак. чл. I. године 1868., који установљује скупно господарство у пословима финанцијалним, затим без најмањега уштрба за §. 22. истога закона чл., који извршбу гледе прихода и краљевини Далмацији, Хрватској и Славонији полаже у руке краљевинском угарском министру финанција, преда у пренешеном делокругу аутономној влади хрватској, пошто је и онако најбитнији дио ове извршбе законом о расписивању и утјеривању пореза јур изручен у пренешену дјелокругу, а уз големе материјалне жртве обћинама ових краљевина и там уведена абнормална и компилицирана управна машина, да су аутономне обћинске области подвржене органом скупне владе, у никаку одношају одговорности нестојећи напрама вем. влади краљевина Далмације, Хрватске и Славоније. Садање кр. финанцијално равнатељство у Загребу могло би се приделити кр. земаљској влади краљевина Далмације, Хрватске и Славоније, као четврти одјел. Но пошто је за извршбу ових послова кр. угарски министар финанција одговоран заједничкому сабору, разумије се само по себи, да се њему морају законом пружити све потребне и сигурне гаранције, да земаљска влада хрватска пренешени овај дјелокруг точно и прама свим финанцијалним законом вјерно извршује.

Већ године 1873. потакнуо је краљевински одбор хрватски питање финанцијалне управе у пренешену дјелокругу, тер су одлични чланови поштованога одбора угарскога већ онда признавали и изјављивали, да се овим предлогом недира у начелне установе законскога чланка I. године 1868., него да се њим посиже у сферу замјенита повјерења, овај пако краљевински одбор смије отворено рећи, да је хрватско заступство и на хрватском и угарском сабору, вршећ патриотичну дужност према својој земљи и скупној држави, пружило саме доказе, да заслужује подпуно повјерење, о којем се у осталом може праведно рећи да стоји у замјенитом одношају, тер гдје се сије, ондје стостручо роди, и добива се давањем.

У случају ако оба краљевинска одбора у овом предлогу до споразумка дођу, само ће се по себи разумјевати, да трошкове финанцијалне управе, предане само у пренешену дјелокругу кр. зем. влади, има а од селе наравно уз знамениту приштеду, овај одбор, искуством поучен, жели с поштованим одбором угарским коначно и трајно установити посве наравно правило, да издатци, који су нуждни у извршби оних скупних посала, што их у овој краљевини извађају аутономни органи, спадају на терет скупнога ерара, ако ли се неће допустити неправде, противу нагодбеном закону, да Хрватска по два пута помаже покривати трошкове скупне управе, најпре из тангенте од 55 %, затим из тангенте од 45 %, који закон опредељује покриће једних аутономних потребштина.

Што је горе разложено о извршби финанцијалних закона, ваља једнаким начином о упорабн оних свота, које се сваке године за краљевину Далмацију, Хрватску и Славонију на скупном сабору преливинарију на цесто и водоградње, спадајуће на дужност скупне владе, тер краљевински овај одбор предлаже, нека упариед кр. земаљска влада, уз достатне гаранције за скупну владу, преко својих органа изводи заједничким предминаром установљене водоградње и градње оних цеста, које се на територију краљевинах Хрватске и Славоније, сдоговорно међу обима владама, а не једнострано, прогласе државними. Потичућа одавле приштедња за заједнички ерар очевидна је.

Но који му драго приходи заједнички и аутономне установе, која јим се драго извршба уговори, последњи ипак израз, коначну санкцију добивају они у прелиминару и обрачуну. На којих дакле податци и по којој методи оснива се прелиминар и саставља обрачун, једнако је важно за обе странке; које као што на једнакоправну темељу установљују обостране приходе, тако досљедно имају право онде суделовати гдје се ради о прелиминару и обрачуну међу заједничким и аутономним буџетом. Ипак краљевински овај одбор нежели дирати у начело параграфа 8. зак. чланка I. од године 1868., који заједничкому сабору осигурава право, да установљује прорачун заједничких трошкова и прегледава годишње закључне рачуне, тичуће се трошкова за заједничке послове, чему досљедно одговара, и да прорачун и закључне рачуне предлаже скупному сабору одговорни крал. угарски министар финанција; нити жели краљевински овај одбор дирати у § 28 истога зак. чланка, по којем се обрачунавање о доходци краљевина Далмације, Хрватске и Славоније има начинит по начелу у предидућих параграфа споменутах, тер се скупа са закључними рачуни свих земаља круне угарске предложити заједничкому законодавству, да се овдје испитан рачун приобби знања ради сабору краљевина Далмације Хрватске и Славоније; ал све ово неизкључује, све ово не пружа ни једнога разложита узрока, зашто државни министар финанција, прије него ће прелиминар скупному сабору, а обрачун кр. рачунарскому двору подастрти, неби један и други, сходно уговореним начином ради сугласја разправио и утаначио с хрватском владом, која аутономни буџат и обрачун има дужност и право предлагати и разјашњавати хрватскому сабору, тер ће само доприносити ведрому и непомућенему, у обостраном интересу нежећему споразумку, ако их буде могла точно и јасно разјаснати и оправдати. Споразумно прелиминирана свота за покриће потребштина ових краљевина има се без уштрба коначному обрачуну уврштивати тако у скупни, као и аутономни буџет. Вољан добронамјереному овому циљу задовољити, предлаже краљевински овај одбор, да се дотични параграфи у горе развијеном смјеру попуне.

Пошто на послједку вјерозаконске и наставне закладе, понешто попуњујући покриће аутономних потребштина, нужно сачињавају један дјелак финанцијалних односаја међу краљевином Угарском и краљевинама Далмацијом, Хрватском и Славонијом, краљевински овај одбор мисли, да неби свога задатка потпуно ријешио, да нериешен остави у себи једностручан, но разним околностима помршен приепор оних вјерозаконских и наставних завлада хрватски, које се још увиек налазе у управи угарске владе и о којих §. 49. зак. чл. I. године 1868., допуњен зак. чл. од 30. студенога 1873. слиједеће одређује: „У погледу заклада вјерозаконских и наставних имаду се тражбине, тичуће се прошлости, путем међусобнога обрачунавања изједначити. Из обављеног међусобног обрачунавања имаде се краљевинама Хрватској и Славонији припадајући њихов део излучити између завлада заједнички руковани и изручити аутономној влади

нице песника погибије Ченгијића и питомци велесвештеника, кој' до јуче не питаше: ко се како крсти — братокрвнички спрегоше ти младенци Звонимирци да газе име српско и потиру светле успомене српске.

Не тако, браћо, не тако!

То није братски — то је душмански.

Иростратско недело зачесте на лепоме горостасном храму словенском!

* * *

Нашао сам се био за часак на бранику оно свесловенском пре две десетине година. Стао бејах жарком вољом, смерним радом, и примио дела у човека, бих рекао, новог Светопука, који устаде, велесилним знањем и умењем и непобедним данашњег века оружјем: пером, словом и речи, да брани од напасти и неправде Словене — „Истока и Запада"

и да зближи и збратими по духу све гране лозе и крви словенске — од „Истока до Запада."

Не поминем тога, да се самохвалишем, него што ми у овај мах и на ум падају тешки они јади и грдне неподобе наше словенске.

На Словене хук дигоше синци соја германског као на вуке и вукодлаке — у том им на руци бише опачином измети расутог по свету Израиља.

Од страве невидовне сметењаци у бунилу свом сташе на ново градити грдосно страшило однекле — име му пришише **панславенство**.

И под тим излихом спрегоше с врагом и сотоном, да Словене „уз зид пригњече!"

А Словени?...

Браћа браћу и не познаваху — а где нешто из далека и знадијаху за својту и родбину, слабо приањаху око слоге по љубави братској, по духу и крви словенској.

Пољак Русу о злу радио, Рус Пољака небратом звао, Пољак са Рушњаком тезмао се о првенство вајно, Чех са Словаком о превласти језика у књизи, Бугарин и Србин, ко ће бити владник југа после васирса — и шта да ти

још те рећам о сличним и подобним неподобама словенским...

Славјани, Славјани — ви народа слуге...
туђи ви кметови — туђи ви војаци —
сви вас пуци мрзе, свак вас под се справи.

Али — сред тих јада и жалости веће сијну за часак сунце огрејало на обзорју хрватском — над спомеником тамо Јелачића бана.

На сабору у Загребу, истом пропевалом, братиме се Срби и Хрвати, један другом јуначку десницу пружише, руковаше се — на збориштy том признаше и припознаше **име српско** као и хрватско, и **племе српско** као и хрватско, и **слова ћирилова** као и латинска.

То беше мелем бôном срцу мајке Славе и миље и драгост души прадеда словенског.

И свак рече на југу словенском: помоз' боже и велика славо божја!

И да тако потраја — у добри-час и по Хрвате и по Србе...

Али црв зависти и раскола словенског не беше угинуо — сотона га жаром својим загреваше. Пакленим дахом задахну га, и тај обамрли црв оживе.

И стаде на ново подгризати у корену истом запупелу слогу Хрвата и Срба.

Црна корист и грамзљивост, гровничава ненајаст власти и господства, врућичава жудња и похлепа славе и надмоћја племенског, маглене маште, вухвене сањарије заслепише очи предњацима народа, који, туђину **послушни**, докотураше се до висина, да отуд народу ведре и облаче.

Куга из суседства надутог окужи обзорје хрватско — **obzor**-ници вид очњи изгубише па невиде више на зренику словенском звезде словенске.

Потурише под ноге образ и поштење — погазише братство по љубави, по духу и крви и слози словенској.

И кугу ту пренеше чак на домак мору јадранском — отрова усуше и тамо у пехар љубави братимске, разбише и онде слогу словенску.

поступку, који их лишава прихода, који док се практицира онемогућује сваку продају земљишта у Посавини пошто нитко незна, колико носи земља док јој нису законом означени терети. Члан законодавнога тиела неима мандата за такав поступак. —

Али и сам г. предлагатељ није толико истицао сходност свога протупредлога, колико га је оправдао тим, што му се предлог одборов чини страном опасан, страном недостатан. Опасан, јер по његову суду систира сваки рад и принети потопити Посавце, недостатан јер негативно обара постојеће, а непредлаже ништа нова. И кад неби ова два приговора стајала, мени се чини, он неби био ни стављао протупредлога.

А како је с тими приговори?

Зар одбор предлаже да се има систирати сваки рад на насипих?

Не предлаже.

Зар би се по смислу нашега мотивираногa дневнога реда морао можда ипак он систирати?

Нипошто, господо.

Влада ако нема законитога средства за израдити најнужније насипе, нека их законом затражи од сабора; за то се може за пет шест дана учинити закон премда има тому и више времена.

Зар невидите како чини угарска влада са Сегедином? Ту се посебним законом ствара комисаријат, посебни отвара кредит, посебним опредељује више. —

Зар мислите да је сегединска катастрофа већа несрећа за Мађаре него ли посавска за Хрватску? Она је господо, сразмјерно мања, ако јест њезин трагични ефект био јачи.

Знам да ми се гђе тко посмијешкује мислећ како ја нећу да видим, како смо ми друго, а Мађари друго. Видим ја то господо јако добро, тер си нежелим тако с близа гледати као ви, али ја ниги неочекивам већ данас за нас закон о зајму за инвестиције овакве, ја неочекивам данас субвенција на тисуће. Али што би имао разлога и право очекивати јест то да се ови преговорни терети, под којима онај народ пропада правично подиеле на целу земљу, а рад сам заснује на солидној подлоги. То је могуће, ако већ никако другачије, а то средством намета земаљска, или обће земаљске работарине. И то све за овај час.

Зар је немогуће? И зар је то мање праведно него ако неколико посаваца окрстимо именом интересент за да им задњу краву за насип продамо или га из његова поља гђе си настоји корицу круха придиелати оружници изтјерамо и на насипе нагнамо?

Дакле и уз прихват одборова извјешћа остављена је могућност, да со најнужднији посло наставити може.

Друго нам г. Берута замјерио, што нечинимо позитивна предлога.

Истина, он признаје да смо ми зато и разлоге навели, али ти разлози га незадовољавају. Он увиђа да је одбору био положај тежак јер су му узкраћени захтјевани списи. Он те ускрате такођер неодобрава.

Али ипак — он би желио, да нешто позитивна предложимо, пак јер тога ми нечинимо, послужит ће нас он.

Да је штовани господин предлагатељ био члан одбора ad hoc, и ту имао прилике дубље се замислити у ствар, мислим, да неби ни он чинио позитивних предлога него одбор, као што то није ниједан члан одбор ни покушао.

Одбор је мислио, да нити може, нити мора, а нити смије позитивнији предлог ставити.

Ви сте господо и сами чули, да влада није уступила одбору ни оних списа тичућих се лоњскопољске ствари, који су бездвојбено њезино властничство, пак нестоје у савезу са парницом, коју имамо на врату. Ево одписа: (чита.)

Ви сте чули као и одбор, да те ствари на одбор неспадају премда је г. заступник владе добар дио свога говора изпунио лоњскопољским питањем, премда је на темељу по лоњскопољској комисији означеног поплавнога терена одмјеривана градња насипа и премда нитко несумња, да градња савских насипа нити није друго него једна и то најважнија грана радње такозваногa операта лоњскопољскога и премда је увјерен, да се овај огромни труд неизплаћа, ако се посао свестрано неизведе.

Је ли могао одбор услед тога у техничком погледу чинити икакав предлог? Али зар неби с правно административне стране био могао што позитивна предложити? Још мање.

Како знате господо, овај исти посао само у већих и завршених димензија повјерен је законом и уговором становитом консорцију. Зар да владу позовемо нека закону и уговору задовољи и посао поспјеши? Док закон стоји, док уговор није развргнут ово би био једини могући разумни предлог? Али одбор је био увјерен, да с тим предлогом неби нимало угодио високој кући нити би получио у самој ствари практични успјех.

А што би другога могао био одбор предложити?

Одбор није морао позитивнога предлога поднијети с два разлога: Пошто му је влада узкратила списе, које он није у другој намјери могао захтјевати, него да их проучи, па на том темељу чини предлоге; она је тим придржала одговорност за ово питање на самој себи, а одбор немисли да би било по земљу користније, кад би ту одговорност с владом и сабор поделио. Ако пак то сабор жели, нека списе захтјева. Није могао надаље ни зато, јер како је г. др. Шрам згодно јур приметио, одбор немисли да се тим ово питање само с дневнога реда скида, оно паче сад тек има право доћи на дневни ред, буде ли молба одборова прихваћена. Само се односне интерпелације овим решавају.

Напокон одбор није ни смио позитивних предлога чинит зато јер му је влада у заједници јавида да ће се заметнути парница са консорцијем од великога замашаја, пако дочим је она по увјерењу одбора у уском савезу са питањима у радњама савским, и јер одбор није имао нарочитога мандата и гледе овога питања изјавити се а ни предлоге материјалне за овакову изјаву.

Ну рећи ћете господо, зашто је г. Берута с другови нашао позитиван предлог сад сабору? ја сам већ рекао своју о њем. Он га је нашао господо јер га није тражио из саме ствари није га тражио из онога факта, да је сабор одклонио одговор владин на интерпелацију г. Вучетића, него га је тражио из овог извешћа намјером не толико користити јадним притиснутим посавцем, не толико рачунати са вотумом овога законодавнога тиела, него са иначе поштеном и лојалном намјером спасити владу из неприлике макар и на рачун угледа самога сабора.

Ја жалим тај корак врло штованога заступника јер сам увјерен, да самој ствари може шкодити, да углед законодавнога тиела које овако санкционира, помутњу правних појмова до краја обара — а све то господо, — без користи и без потриебе.

Опетујем: без потриебе. Извјешће саборскога одбора макар га овдје заговара члан опозиције креирано је по мужевих владајуће странке, који су добро промислили, све обзире које морају имати тако према сабору као и према влади. Ја премда противник Ваш овдје и премда осведочен да би имао право и разлога на овом питању покушати закон о одговорности владе за чинит што се чашћу чинити може за добро несретне Посавине, придружио сам се к назором већине настојећи лојални свој задатак извршити заговором моције, која одговара појму праведности, задовољава части законодавнога тиела а ипак неизазивље кризе.

Нико није непогрјешив. Ни од владе се то неочекива. Она је овде погрјешила. Али и одбор је најприправније признао, да се то радило с најбољом наканом. Овакова изјава необара угледа влади а некаља част сабору. Она може само ту посљедицу имати, да одврати ексекутиву с криве стазе којом је залутала — будимо искрени господо — не малом кривњом легистативе.

За абсолутизма били данци половином мањи него данас и још се доспјело трошит велики новац на Саву. Сад су данци повишени до скрајности, доходци државни подвостручени а ми продајемо на лицитацији оруђе, којим се за абсолутизма чистило корито Саве, јер ми немамо чим Саву чистити.

Онда кад су јавне даће биле тако незнатне, техничка знаност тако несавршена трошиле се хиљаде за спровести овај толико важни а толи несретни посао лоњско пољски. Сад се доказује некористност такова посла од неких, од других се ипак одгађа на боља времена. На боља времена! Ње господо, нестворише легије чиновника и војске. Оне легије нас ево доведоше амо, где јесмо, па кад се нико немиче за потрести овим организмом, кад се све ради само за утврдити га, онда оваква утјеха на боља времена сећа ме на лечника који на сушици болујућега човека поучава нека с лечењем почека док не ојача.

Високу владу молим нека се не опире предлогу, који спасава част законодавнога тела ког је и она одлични члан. Нека одустане од поступка, који нетемељен у закону нити овбиљно незаснован неможе благослова имати. Нека обрадује сабор са предлози, који макар постепено и лагано, али сигурно и законитим средством, ово за наш економски развитак толико неизмјерно користно дјело крају привести учини.

Нека себе, нас не страши без потребе оном страшном цифром од осамнаест милијона за водоградње. Некоћ док су се владе ограничиле један најважнији пројект крају дотерати дотле се како тако помицало напред. Одкад се изашло на поље са скупном потребом од толико огромне своте напушта се свака суставна радња узкраћује се и она потпора земље коју никоја влада у Европи својој земљи ускратити се неусуђује.

Дочим се на пр. законом у вестфалској тако далеко иде да се поплавна штета изнад десет талира из државне благајне намирује, дочим пруско законодавство нарочито истиче, да се жељезничко подузеће као интересент за водоградње притезати имаду а водограђевни намет свим другим данком предпоставља: Дочим се у оној Цислитави из које ми тако радо пресађујемо к нама разне административне уреде, који ево сав приход земље обсорбирају намењује законом од 24. фебруара ове године за регулирање читаве стотине хиљада из државних средстава (говорник чита у извору односни закон), дочим се онде за сушење тако званог Мархфелда опет 116 ово субвенција издало, за регулирање Драве четири десетине трошка на државу, четири десетине на земљу, а тек остатак на поседнике репартира, дочим ево управо овај час Угарска за регулисање Ђура чини зајам од два и по милијона форината: Ми господо копирајући тако радо ове земље у крепирању уреда ето као да ни немислимо на свету дужност одлучити један део земаљских даћа за инвестицију којом би се и онако пренапета порезовна снага земље дићи могла! А да се на то овбиљно не мисли премда то штовани г. протупредлагач предпоставља, одбор се је уверио из изјава самога заступника владе у одборским разправама. Он нам је изјавио, да си влада код градње насипа није израдила никакове основе, по којој би се у савезу с тим регулисање Саве наставити могло, нити се је држала при том операта Цормбергова, а ни конзорцијалнога. До очишћења корита савскога кроз којега ови слаби насипи још мање вреде влада не мисли, доказ је, што је и само оруђе за чишћење реке распродала. Об запори на ушћу Требежа и Одре изјавила нам је да их некани градити нити ове притоке савске насипи оградити. За утврде обалах, прокопе у целој земљи захтева 22,000 фр., а шта се тим постиђи даје?

Овако стоје ствари господо, а тај поступак страном санкционирати, страном отегнути у неизвестну будућност, то може бити господо једина задаћа протупредлогу г. Веруте. И зато му се ја по дужности и уверењу одлучно опирем.

На последку једну г. Каменару.

Из штовања према поштеном, одличном срцу његовом ја нећу бацити рефлексија на логичку страну његова говора. — Само мислим, да ми је дужност рећи своју об оној тврдњи његовој, којом баца сумњу на властелу посавску, да она то само неће на овај поступак јер га с рајом долити мора, а раја да је задовољна. Вара се љуто г. Каменар у том. Чули сте изјаву властеле, којом она не само приправно преузиље терете, него паче иницијативу од владе захтева у том послу, али наравно за таково дело од кога она користи има, и у размеру према овој користи. А раја пак, како је пак г. Каменар можда не мислећи зашто згодно крстио сељака, раје додуше не виче, јер се уверила да јој ед вике помоћи нема, она не

Narod-ници листом сташе сејати међу браћу опако семе раздора и расула!

Нема овде Србаља — захучаше младенци, загрокташе злурадише са свих страна.

Шта!.. Нема Србаља — у китњастом Срему и равном посављу?!

Шта!.. Нема Србаља — у питомој Славонији међ Дравом и Савом, Вуком и Уном?!

Шта!.. Нема Србаља — у некадањем мукотрином генералству горње-карловачком и јуначкој Лици и Крбави?!

Шта!.. Нема Србаља — у кршној Далмацији и жупној Боци-Которској ћа до славна града Дубровника?!

Шта!.. Нема Србаља — сред Загреба и сабора.. Живковићу, Радивојевићу, Суботићу, Ђурђевићу и остали тамо српске горе листи, чујете-л ви то? ....

Поп-Јосипе и дружино, да удог вам obzora без обзорја братског, словенског!

Попе Миховиле и дружбо, да расколничких вам razgovora без познања братства, Словенства!

Та — јесте-л ви синци мајке Славије, ил сте измети и ишчеђа авети оне туђинске?

Ви Србаља не похрватисте — никадни довека!

Турче Турци Милоша и Марка пет стотина лета — не потурчише их: а ви сад да их похрватите док длан о длан лупнете!

* * *

Сваком своје.

Сваком своје — јесте начело дивно и велико, свето и право пред богом и пред људма.

Сваком своје — темељ ће бити, чвршћи камена и жељеза, на ком ће се вацарити до послетка слога и слобода света.

И кад овлада светом то начело: сваком своје — врај ће бити свакој борби међу људма и народи.

А видело ума и разума, просвета људи и народа мерилом ће мерити по правди и истини сваком своје.

Хрвати и Срби — буди вам сваком своје по љубави братској и слози словенској!

Ко јесте и ко хоће Србљин да је — нека је; ко јесте и ко хоће Хрват да је — просто му!

Дајте Србљем да србују, где поникли и обикли, среди вас и крај вас — а ви хрватујте, где сте годе, без замерке!

Крај огњишта вашег, жртвама големим Србљи згрејишта стекоше — под кровом вам тројним јуначки станишта приобреше.

Велесвештени из Ђакова леп нам наук даваше: ми Србљи и Хрвати — Хрвати и Срби браћа смо најближа по лози и крви словенској, по књизи и језику, по усуду и удесу заједничком.

Велекњижевниче Рачки, који прибираш и разбираш старине нам, из листина прашних васкрса и живота дајеш прошлости нашој — проглаголи коју Хрватом и Србљем од искони братске, по љубави и слози словенској.

Маканче, сабљо бритка на међану на збориште — пресецај вериге, којима ће неслога, кад нас растави и обратокрвничи, да сапута и једне и друге, и потури за постоље туђину опаку.

И ти стари старинару, некадањи песниче Slavjanaka, и ти песниче погибије Ченгијића, и ти песниче протопоп-Недељка — мимо господства вам и власти пропојте песму нову о љубави браће најпрече по лози и крви словенској.

Само Слога Спасава Словене!

И захориће се с наше стране опет:

Заран' Срби, заран' и Хрвати,
зарана нам слогу донесите —

слогу по љубави братској по начелу: сваком своје.

И одјекнуће горе и дубраве наше са свих страна:

Srbi i Hrvati!
Slava vam je mati —
Slava nek vas vodi
K slozi .....

А. Сандић.

ИЗВЕШТАЈ
о српској учитељској школи сомборској
за 1878—9. школску годину.
(Наставак.)

V.

Наставни план у српској учитељској школи Сомборској.

Наставни план у српској учитељској школи Сомборској $187^{8}/_{9}$ штол. године био је у главноме онај исти који је на основу највише кр. уредбе за срб. народне школе од 1872. године, те исте године установљен и од вис. школ. савета одобрен и који се у штампаним програмима ове учитељске школе за $187^{3}/_{4}$ и $187^{4}/_{5}$ школ. годину налази.

Мање неке измене у овом плану по потреби и околностима и ради напредка учење се младежи учињене су у своје време са одобрењем школског савета. Тако је $187^{6}/_{7}$ по закључку професорског збора удешено да профер педагогије и дидактике предаје и специјалну методику свију предмета, што се у нар. школи уче, и да он сам руководи практични рад приправника и приправница. Ова је измена због сходности у методичној настави и у практичном вежбању врло нуждна била и с њоме је повраћен у овај завод онај поступак, који је од 1854—1872. овде постојао, и који је и у осталим учитељским школама за најцелисходнији припознат. — Због слабог здравља управитељевог од истог времена престало је ванредно предавање из педагогије, које је исти ученицима дотле давао.

Од 1. Септембра 1877. на собствено захтевање професора природних наука господина Димитрија Петровића, и по саизволењу дотадашњег предаватеља, предаје психологију и логику исти господин професор. — Од истога времена по договору с г. главним референтом, одређено је, да за мушке приправнике свирка не буде обавезни предмет, него само добровољни, који ће учити само они приправници који на то воље и времена имају; на против одређено је да се она два седмична часа, што досада на учење виолине намењена беху, обрате на учење хармонијског појања за мушке и гласовира за женске ученице. У исто време закључено је да се национална економија непредаје више као засебни предмет, но да се оно што је из ње нужно знати, придода настави у рачуну и науци о уставу и о правима и дужностима грађана.

Како се увидила потреба, да ученици при изучавању српске књижевности имају при себи збирку најодабранијих књижевних дела ради читања и проучавања; то је по закључку наставничког збора у почетку 1877/8 школске године набављено 28 цветника српске књижевности од др. Ј. Суботића I. и II. књига и 8 примерака историје педагогије од М. Ђ. Миличевића, па је одређено, да се ове књиге сматрају као основа ђачке књижнице у овом заводу, и да се „Цветници“ свима приправницима тоећега разреда а „Историја Педагогије“ само најсиромашнијима, — који ту књигу себи купити неби могли, — на послугу и употребљење даје. Тиме је основ положен ђачкој библиотеци у овом заводу. За набавку ових књига — по закључку професорског збора — употребљен је новац некадашње дружине приправничке „Венца“, који је био код сомборске трговачке и занатлијске банке на остави и који је 1. септембра 1877. износио са каматом заједно 65 ф. 16 н. а. вр. (капитал се састојао из 50 ф. 40 н.)

Предмети, што се у овој учитељској школи 1878/9. године предаваху, јесу ово:

1. Наука христијанска и то: библијске повести у I. разреду у два; разјашњење св. литургије и црквених обреда у III. разреду у два седмична часа и 1 час тумачење недељних и празничних евангелија и житија светих на каталогу.)

2. Физична антропологија и дијететика у трећем разреду у два седмична часа.

3. Психологија и логика у II. разреду у два седмична часа.

4. Педагогија и историја педагогије у II. разреду у два и у III. разреду у два седмична

шиље листом утоке на владу, јер се уверила примерно, да јој је некористан трошак за писарију, али споразумна с послом није она господо као ни властела јер управо њу овај терет готово упропашћује.

Ја сам био господо доле међ том рајом 14. маја т. г. ја сам гледао страхоту, која онај један пук сналази, пак сам тешко пожалио да ју од високе владе нико гледао. Ја сам видио село у ком су људи стојећи осам месеци под водом — у пркос забитвеним насипом — сламу из крова пукали: благо с њом хранили, њихова поља лежаху под водом, кад је доба било кукуруз окопавати, — пред мојим очима отворила се ужасна перспектива глада међ оним пуком; па заото и јесам против тога, да се онај један пук тера сам још и оно мало дана, кад би себи бар штогод доспео привредати, на градњу насипа. Није објест већ крајна нужда писала из поджупаније сисачке на сабор представку вапећи за помоћ већ течајем ове године, нису представке изаслали властелини сами, већ и заступници обћина т. ј. оне рајо, које пробитке г. Каменар по мом суду овде овако несретно брани.

Завршујем господо, и препоручујући одборско вијеће опет вас уверавам, да је оно састављено од мужева, који пријатељски односај према влади изнад двојбе стоји савестно се она обзире према влади, али да му једнако лебди и пред очима тако интерес саме ствари, као што и углед законодавнога тела — сабора хрватскога осврнул.

Срби буковчани

при избору заступника на царевинско вијеће 25. јуна (7. јула) 1879.

(Наставак.)

Па баш и кад не би сједињење грозило опасношћу самом бићу српског племена у тако званој Тројединици и Приморју, као што видимо да му грози, сами услови при којима Хрвати хоће сједињење, морали би изазвати Србе да се, бар за време, одапру таквом сједињењу. Каква самосталност и самоуправа народна влада у Хрватској услед последње нагодбе међу Мађарима и Хрватима, најбоље нам тумаче исти патриоте хрватски. Др. Макапец, пригодом његова предлога, да се из благајне народне удели за бегунце босанске сто хиљада форинти, добро опази, „да се при овом предлогу морају озбиљни промислити хрватски вође, који уславише последњу нагодбу, каква је та нагодба, кад нису господари из властитога свог иметка уделити умирућој од глади браћи кору хлеба без дозволе Мађара.“ Зар да се при таким условима ми сјединимо са Хрватима, те да постанемо оруђе у рукама мађарским, и да будемо, као што је добро приметио један патриот српски у Тројединци „чорбине чорбе чорба“?

По каквоме праву, пита нас „Нар. Лист“, ми желимо сједињење са Босном и Херцеговином? „Н. Лист“ у свом заносу шовинизма хрватског не види другог извора к праву, ван хрваског историјскога права. Чудновато заиста! — питати на темељу ког права ван хрватског могло би се тражити сједињење Далмације, Босне и Херцеговине, то би значило хтети решавати сва европска питања на темељу самог историјског хрватскога права! Наша жеља к сједињењу са Босном и Херцеговином, у случају, кад би Босна и Херцеговина биле формално анектиране Аустро-Угарској монархији, оснива се на праву сродности народне, на тежњи к економском пробитку и на оном делу сувереног права ког има народ у уставној држави. „Народни Лист“ пита, зашто Срби не би хтели у ово сједињење Хрватску и Славонију? А ко каже да Срби тога неће. Да како, Срби би радо видили у ту заједницу и Хрватску и Славонију, али као суделујуће самостално чињенице, а не као оруђе, преко кога Мађари хоће да уђерају клин у југ славенски. Заштита наших народних права противу сваког покушаја повреде тих права, самостално развиће српске народности наше упоредо и у једнаким границама са другим народностима, и то баш „под круном, која сјаје данас на глави Абсбурговаца“, — ето свега што ми хоћемо, ето **све наше политике**. Не тежи ли зар к томе истоме наша федералистичка странка у Цислитави? Признавати пак коректним у једној половини монархије један правац, а у другој одрицати га, ради једностраних шовинистичких тежња хрватских, — како се то зове? Да ли је то здрава политика, народна политика? Ето зашто Срби сада неће сједињења, а желе спојење са Босном и Херцеговином? Ово нису **глупости и одметништво**, већ темељни разлози, који истичу из право појиманих интереса народних; а тлапље и сањарије људи „Народ. Листа“, то су управо глупости и одметништво.

Ето како одговарају „Нар. Лист“ и његови људи на питање о томе, како је пропао и шта је узрок био пропасти вође хрватске странке у Далмацији. Тај, као што би га они хтели назвати, рјепилогира се ево у овим речима, које ми узимљемо из последњих бројева њихових периодичких листова, а нарочито из знаменитих 53 и 54 броја „Народног Листа“: **Узрок пада др. Клаића јест црно издајство оне подкупљене и подле светине, оних одметника и кукавица Обровачких и Кистањских Срба, јест гадно издајство српскога смрада, који ми (Хрвати) морамо као хрђу радостно отиснути са здравога нашег хрватскога тела. Знаменити заиста бројеви „Нар. Листа“, које неће, нека буду Хрвати уверени, неће, док су живи Срби на Приморју, никада заборавити.**

Да ли је то **одговор** на питање о узроку што је др. Клаић пропао, пустимо свету да пресуди из онога што смо до сада рекли. По хрватима јест одговор, јер они, — разумемо шовинисте далматинске хрвате, или боље, људе који диктују чланке за „Нар. Лист„, — они велимо, само тако и умеју одговарати, употребљујући њима обичне термине и пришивајући их другима. Нико другоме не може дати више него што сам има! Да ли ће пак одговором све оне срамотне речи сматрати други, пак и свестни између Хрвата, сумњамо, и сумњамо много.

Прегледавши сав тај одговор „Народ. Листа“ намеће вам се нехотимице мисао, да није што друго изазвало све оне погрдне речи у „Нар. Листу“ против Срба на Приморју, да није случајно **страх** од нечега недоброга, што су предосјетили за себе и своју будућност људи „Нар, Листа“, те у томе предосећају онаким се говором послужили? Да се нису они нашли у положају онога човека, који сазнаје своју кривицу, осећа опасност која му прети, па немајући поштених средстава да се одбрани, и да стане на пут опасности, притиче вици и псовци, да се бар тиме уздржи и колико толико одклони претеће зло? Ми се можда варамо, — али врло нам чудноватима изгледају нека места у последњим бројевима „Народ. Листа“, а особито оно у 58 бр. под насловом „Il programma del dr. G. Ivanić“, где се о некој могућој превласти српској „nella stessa nostra provincia“ говори. Ми не дајемо још за сада никаква озбиљна значаја томе, те зато не ћемо никаквоме коментару ни подчињавати та места из „Нар. Листа“, — упамтићемо их само, да се у будуће умемо равнати.

(Наставиће се.)

часа. Дидактика и методика у I. и II. разреду у два заједничка а у трећем разреду у три часа.

5. Српски језик и књижевност у сваком разреду по два седмична часа.

6. Славенски језик у првом разреду у једном а у другом и трећем заједно у два седмична часа.

7. Мађарски језик у I. и II. разреду у два заједничка часа, у III. разреду такође у два часа.

8. Немачки језик у I. и II. разреду заједно у два седмична часа.

9. Рачун и геометрија, у I. разреду у три; у II. разреду у три; у трећем разреду у два седмична часа.

10. Природопис у I. разреду у два седмична часа.

11. Физика и хемија у трећем разреду у два; у другом такође у два седмична часа.

12. Наука о пољоделству у III. разреду у једном седмичном часу.

13. Земљопис у сваком разреду по два седмична часа.

14. Историја општа и отачаствена, у првом разреду у два; у другом у два, у трећем у једном часу. Поука о земаљском уставу, о правима и дужностима грађана у трећем разреду у једном седмичном часу.

15. Црквено појање и правило, мушки приправници учили су у пет седмичних часова, а женске приправнице обашка само у једном седмичном часу училе су мало црквено појање.

16. Хармонијско појање и певање учили су у првом разреду у два часа (теорију); у другом и трећем разреду заједно мушки у три а женске у три часа; гласовир училе су само женске и то сваког појединог разреда у једном, свега дакле у три седмична часа. Осим тога имале су оне одређене часове за вежбање у гласовиру.

17. Краснопис и цртање учили су приправници I. и II. разреда у два а приправници III. разреда у једном часу.

18. Вртарство учили су с јесени два месеца и у пролеће и лето за 3½ месеца приправници I. и II. разреда у једном, приправници трећега разреда такође у једном; а приправнице I. и II. разреда и оне из III. разреда у исто толико; сви дакле у 4 седмична часа.

19. Гимнастику учили су. у колико је време лепо допуштало приправници у једном а приправнице у једном седмичном часу и то у гимнастичном дворишту сл. кр. града Сомбора.

20. Женски ручни рад училе су приправнице I. и II. разреда у шест а оне из трећега разреда само у четир седмична часа. Ове последње училе су науку о кућарству седмично у једном часу.

Осим тога приправници трећега разреда практиковали су у народној школи по пет, а они из другог разреда практицирали су у истој школи у три седмична часа.

Према томе имали су приправници I разреда преко зиме 32 а преко лета 34 наставна седмична часа; приправници II. разреда имали су за исто време преко зиме 37 а у лето 39 часова; а приправници III. разреда имали су преко зиме 35, а преко лета 41.

Приправнице I. разреда имале су преко зиме 35, а преко лета 37 часова: приправнице II. разреда зими 38 а лети 40 часова, и напоследак приправнице III разреда имале су зими 40 а лети 42 часа.

Из овога се види да су приправници са седам а гдекоји пут и са осам часова на дан обтерећени тако да осим недеље после подне никада правога одмора немају.

Осим тога мушки приправници дужни су у недељне и празничне дане на вечерњу јутрењу и св. литургији, сви и по сваки дан по реду установљеном у цркву долазити, и тамо појати и читати. Приправнице пак обвезане су само на вечерња и св. литургију у недељне дане преко целе године; на јутрења празнична у лето и на прође освећене службе у време частнога поста долазити.

(Наставиће се.)

Прилог изборном реду за српски народни црквени сабор.

Списак изборних срезова и места.

(Свршетак.)

Вршачка дијецеза.

1 Вршац 8616 душа.

II. Вршачки срез са избор. местом у Вршцу.

1 Павлиш 1863 душа 2 Влајковац 1178 д. 3 Јабука 1470 д. 4 В. Средиште 1056 д. 5 Дежан 299 д. 6 Буђин 230 д. 7 Мали Жам 853 д. 8 Ватин 438 д. 9 В. Маргита 1743 д. 10 Суботица 483 11 Подпорањ 353 д. 12 Мали Гај 700 д. 13 Дента 2278 д. 14 Вел. Гај 2698 д. 15 Марковац 280 д. 16 Месић манастир, свега 14922 душа.

III. Белоцрквански срез са изборним местом у Белој-Цркви.

1 Бела-Црква 1300 душа 2 Калуђерово 622 д. 3 Радимна 631 д. 4 Мачевић 562 д. 5 Кручица 1527 д. 6 Ст. Молдава 1710 д. 7 Белобрежка 637 д. 8 Сушка 394 д. 9 Дивич 425 д. 10 Срп. Пожежена 480 д. 11 Роман. Пожежена 557 д. 12 Лесковица 960 д. 13 Златица 823 д. 14 Кусић 2267 д. 15 Најдаш 2145 д. 16 Свињица 1021 д. 17 Дол. Љубкова 1049 д. 18 Врачев-гај 2075 д. 19 Црв. Црква 776 д. 20 Соколовац 1035 д. 21 Лангенфелд 785 д. 22 Паланка 1133 д. 23 Манастир Златица, 24 Златица пријавор 100 д. 25 Ст. Оршава, свега 22114 душа.

IV. Уљмански срез са изборним местом у Уљми.

1 Уљма 2560 душа 2 Алибунар 3607 д. 3 Избиште 1780 д. 4 Загајица 910 д. 5 Парта 470 д. 6 Орешац 549 д. 7 Кајтасово 370 д. 8 Јасеново 1551 д. 9 Дупљаја 750 д. 10 Иланча 2395 д. 11 Фердин 1379 д. 12 Добрица 2607 д. 13 Самош 2244 15 Маргитица 1046 д. Свега 22218 душа.

V. Ковински срез са изборним местом у Ковину.

1 Ковин 27755 душа 2 Баваниште 5939 д. 3 Долово 5815 д. 4 Мраморак 2258 д. 5 Делиблато 3459 д. 6 Гај 1200 д. 7 Дубовац 670 д. 8 Плочица 978 д. 9 Острово 889 д. Свега 23963 душа.

VI. Панчево 9000 душа.

VII. Препајски срез са изборним местом у Препаји.

1 Препаја 4433 душа 2 Хомољица 2516 д. 3 Старчево 1036 д. 4 Борча 983 д. 5 Ново село (Срба 1461) 7024 д. 6 Севкерин 2706 д. 7 Опово 2821 д. 8 Брестовац 1232 д. 9 Војловица манастир свега 22751 душа.

VIII. Перлески срез са изборним местом у Перлезу.

1 Томашевац 2470 душа 2 Јарковац 2418 д. 3 Ботош 2873 д. 4 Орловат 1985 д. 5 Фаркаждин 1888 д. 6 Чента 2435 д. 7 Перлез 2638 д. 8 Баранда 2133 д. 9 Сакуле 2523 д. 10 Идвор 2077 д. Свега 23440 душа.

Пакрачка дијецеза.

Пакрачки срез са изборним местом у Пакрацу.

1 Пакрац 929 душа 2 Кусоње 1485 д. 3 Бучије 2872 д. 4 Каменска 1259 д. 5 Слобоштина 1052 д. 6 Смољановци 1131 д. 7 Боломаче 780 д. 8 Чечавац 1123 д. 9 Шуметлица 792 д. 10 Даровар 1402 д. 11 Бјела 1523 д. 12 Бастаси 1617 д. 13 Катинац 1129 д. 14 Брестовац 579 д. 15 Уљаник 913 д. 16 Тројеглав 599 д. 17 Доњани 659 д. 18 Торањ 726 д. 19 Граовљани 1109 д. 20 Пожега 21 Трештеновци 444 д. 22 Ветово 422 д. 23 Градиште 1249 д. 24 Лонжица 1296 д. 25 Пака 628 д. 26 Пакра ман., свега 26937 душа.

II. Ново-градишки избор. срез са изборним местом у Н. Градишки.

1 Доњи Рајић 1625 душа 2 Јабланац 1003 д. 3 Кукуњевац 508 д. 4 Ловска 1255 д. 5 Чаглић 807 д. 6 Суботска 839 д. 7 Рогоље 1259 д. 8 Окучани 990 д. 9 Бодеграј 800 д. 10 Грећани 671 д. 11 Врбовљани 1105 д. 12 Ст. Градишка 770 д. 14 Н. Градишка 1081 д. 14 Медари 606 д. 15 Ратковац 696 д. 16 Свињар 261 д. 17 Кобаш 855 д. 18 Брод 376 д. 19 Ново-Тополе 520 д. 20 Клокочевик 1047 д. Свега 170?4 душа.

III. Први Беловарски срез са изборним местом у Беловару.

1 Беловар 2834 душа 2 Вуковије 479 д. 3 Ступовача 989 д. 4 Бршљаница 1417 д. 5 Миклеушка 1022 д. 6 Пашијан 1355 д. 7 Нарта 2007 д. 8 Пављана 1868 д. 9 Липовљани 1651 д. 10 Иванић 51 д. 11 Зденци 963 д. 12 Ровиште 1853 д. 13 Болч 1695 д. 14 Капела 1267 д. 15 Војаковац 1267 д. 16 Лепавина 965 д. Свега 20993 д.

IV. Други Беловарски срез са избор. местом у Беловару.

1 Новосељани 1220 душа 2 Северин 995 д. 3 Беденик 929 д. 4 В. Писаница 3090 д. 5 Трешњевица 750 д. 6 Барна 1052 д. 7 Ператовица 1439 д. 8 Турчевић поље 1007 д. 9 Грубишно поље 1479 д. 10 Грђавац 1220 д. 11 Плавшинци 1220 д. 12 Средице 722 д. 13 Салник 237 д. 14 Поганац 1050 15 Мучна 717 д. 16 Болфан 818 д. 17 Каниже 27 д. 18 Копривница 40 д. 19 Лепавина манастир, Свега 18012 душа.

V. Слатински срез са изборним местом у Слатини.

1 Вођин Мацуте и Смуде 3405 душе 2 Лисичине 980 д. 3 Клиса 1144 д. 4 Вировитица 53 д. 5 Борова 1380 д. 6 Гаћиште 745 д. 7 Српски Миољац 718 д. 8 Меденци 870 д. 9 Мељани 1154 д. 10 Слатина 1570 д. 11 Буковица 788 д. 12 Миклеуш 691 д. 13 Добровић 732 д. 14 Сухомлака 710 д. 15 Капелна 764 16 Куђанци 491 д. 17 Обрадовци 649 д. 18 Газије 612 д. 19 Ораовица 1273 д. 20 Дреновац 1599 д. 21 Брачевци 758 д. 22 Набрђе 895 д. 23 Поучје 880 д. 24 Мајар 845 д. 25 Ораовица манастир, свега 24706 душа.

Горњо-карловачка дијецеза.

I. Петрињски срез са изборним местом у Петрињи.

1. Петриња 988 душа 2 Блиња 1301 д. 3. Јошавица 1594 д. 4 Тремушњак 1319 д. 5 Комоговина 1809 д. 6 Свињица 1036 д. 7 Градуса 788 д. 8 Старо Село 805 д. 9 Вукошевац 964 д. 10 Четвртковац 1182 д. 11 Меминска 2167 д. 12 Црквени Бок 1960. Свега 15913 душа.

II. Костајнички срез са изборним местом у Костајници.

1 Костајница 721 душа 2 Рујевац 2581 д. 3 Љубина I. 1468ед. 4 Љубина II. 2097 д. 5 Двор 6 Јаворањ 1937 д. 7 Брђани 1943 д. 8 Јураковац 1428 д. 9 Шаканлије 996 д. 10 Бабина рјека 1631 д. 11 Раусовац 740 д. 12 Слабиња 743 д. 13 Живаја 986 д. 14 Дубица 1632 д. 15 Јасеновац 1024 д. 16 Уштица 602 д. 20810 душа.

IV. Први Глински срез са избор. местом у Глини.

1 Бовић 2170 душа 2 Топуско 2251 д. 2 Перна 2860 д. 4 Блатуша 1728 д. 5 Вргин мост 1828 д. 6 Славско поље 1303 д. 7 Сјеничак 3700 д. 8 Стипан 2338 д. 9 Кирин 2151 д. 10 Чемерница 1885 д. Свега 22222 душа.

IV. Други Глински срез са избор. местом у Глини.

1 Глина 2797 душа 2 Влаовић 1834 д. 3 Лушчани 1806 д. 4 Шушњар 990 д. 5 Вел. Градац 1166 д. 6 Мали Градац 1369 д. 7 Драготиња 1618 д. 8 Клашнић 1670 д. 9 Бузета 1675 д. 10 Брозово поље 1185 д. 11 Жировац 3248 д. 12 Обљај 1460 д. 13 Бојна 1228 14 Хајтић 1812 д. Свега 23858 душа.

V. Први слуњски срез са изборним местом у Карловцу.

1 Војинић 2193 душа 2 Вељун 2047 д. 3 Цетин 1534 д. 4 Радовица 2189 д. 5 Крстина 2437 д. 6 Клокоч 3355 д. 7 Коларић 1883 д. 8 Благај 2304 д. Свега 17942 душа.

VI. Други слуњски срез са изборним местом у Карловцу.

1 Слушница 2426 душа 2 Полој 1548 д. 3 Перјасицај 2194 д. 4 Тушиловић 1178 д. 5 Утиња 2080 д. 6 Требиње 1406 д. 7 Скрад 1328 д. 8 Горњи Будачки 1395 д. 9 Доњи Будачки 1611 д. 10 Мариндол 662 д. Свега 15828 душа.

VII. Први плашчански срез са изборним местом у Плашком.

1 Плашки 4840 душа 2 Јасеница 1572 д. 3 Тоболић 1499 д. 4 Премишље 2236 д. 5 Садиловац 2921 д. 5 Мочила 2212 д. 7 Ђесковац 3848 д. 19128 душа.

VIII. Плашчански срез са изборним местом у Плашком.

1 Лучани 4108 душа 2 Гомирје 3355 д. 3 Дрежница 3206 д. 4 Муњава 1557 д. 5 Дубраве 2176 д. 6 Поникве 860 д. 7 Тржић 1829 д. 8 Гомирје манастир. свега 15300 душа.

IX. Оточки срез са изборним местом у Оточцу.

1 Оточац са Швицом 1553 душа 2 Косић 2276 д. 3 Кленовац 1147 д. 4 Горње Врховине 3143 д. 5 Доње Врховине 1608 д. 6 Залужница 1525 д. 7 Доњани 1057 д. 8 Дабар 1036 д. 9 Брлог 2169 д. 10 Сеч 101 д. 11 Шкаре 1933 д. Свега 15995 душа.

X. Корјенички срез са изборним местом у Корјеници.

1 Корјеница 4949 душа 2 Крбавица 2155 д. 3 Бунић 1835 д. 4 Дебело брдо 1693 д. 5 Бело поље 2503 д. 6 Петрово село 2475 д. 7 Небљуси 1893 д. 17503 душа.

XI. Госпићки срез са изборним местом у Госпићу.

1 Плоча и Кик 1884 душа 2 Јошан 1765 д. 3 Средња гора 1330 душа 4 Подлапач 1712 д. 5 Мекињар 1064 д. 6 Могорић 1787 д. 7 Вребац 1872 д. Р Острвица 1465 д. 0 Широка кула 1817 д. 10 Госпић и Смиљан 2065 д. 11 Дивосело 1490 д. 12 Почитељ 1635 д. 13 Медак 2266 д. 14 Радуч 1332 д. Свега 23484 душа.

XII Доњо-Грачачки срез са изборним местом у Д. Грачацу.

1 Горњи-Грачац 3399 душа 2 Доњи-Грачац 3554 д. 3 Мазин 2092 д. 4 Брувно 2219 д. 5 Комић 980 д. 6 Мутилић 1506 д. 7 Висуљ 1703 д. 8 Попина 1637 д. 9 Срб 2448 д. 10 Осредци 1545 д. 11 Суваја 2428 д. 12 Доњани 1792 д. 13 Добро село 1921 д. 14 Лапац 3189 д. 15 Прибудић 1300 д. 16 Зермања 2278 д. Свега 33991 душа.

XIII. Заједнички карловачко-загребачки срез са изборним местом у Карловцу.

1 Карловац 442 душе 2 Загреб 318 д. 3 Срп. Моровице 2082 д. 4 Река 91 д. Свега 2923 душа.

ДОПИСИ.

Из Сурдука, 30. августа. Ја Вам нисам обични дописник нити сам тако вешт перу, да би у стању бијо потанко описати Вам поједине случајеве важније, што се у нашем селу догађају, а има их таквих богме подоста, до данас су ме два призора присилила баш, да поштованој публици на јавност изнесем. Први призор бијо је врло тужан и невесео! Саранисмо данас учитеља нашег г. Радивоја Плавшића, који је већ ово четврта година код нас учитељем и с којим је наша општина задовољна била. Скроман у свом животу, имо је само дужности своје пред очима и вршијо је своје дужности на задовољство и предпостављене власти и своје општине. Умро је од прилике у својој 35. години свога живота, у најбољим годинама, када би као учитељ на корист општине и народа српског са успјехом делати мого. Пошто је већ на разним местима више од 15 година које у шајкашком баталијону, које у Митровачком Окружју учитељско звање вршијо, то би тек од селе са стеченим искуством успјешно на поучавању повереног му подмладва порадити мого. Нисам у овом узбуђеном тренутку пропитати мого где је рођен, но само знам, да је после њега остала неутјешна супруга са уцвељеним сином, који чиними се прошле је године прву гимназију свршијо и ког је покојник са злеудном платом најпре у Панчеву у њемачкј школи, а после у гимназији школово. Остала је иза њега и мала му ћерка, коју је тек прошле године добијо. Ми се надамо, да ће високо главно заповједништво у Загребу утјешити ову сирочад и уцвељену супругу, пошто пензијони фонд за учитеље у војеној крајини већ преко сто хиљада форинта износи.

Погреб је обављен са два свештеника, но ми знамо, да би и више околни свештеника и његови садругова учитеља било, да је општински уред благовремено позиве доставијо и да се овдашњи свештеник побрино своју браћу позвати. Почем је време, иза спасоносне ове кише, врло угодно било, то је и народ овдашњи а приличан број и страних последњу почаст покојнику указо у прили-

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 117.

ном броју и до вечите куће са тужним срцем га допратијо. Спуштајући грудвицу на вечиту кућу његову, реклисмо у срцу нашем: Фала Ти на општеполезном и добротворном труду твоме и лака ти црна земља била!

Други призор није ме ожалостијо, но ме зачудијо и наједијо! Дошав са погреба бијо сам тужан и невесео, јер ме напала нека брига, мислијо сам: шта ће кукавица учитељка са својим сирочадма радити, како ће и трошкове око погреба подмирити, кад јој је друг и оно мало приштеђени новаца у Мехадији потрошијо и полумртав кући донет бијо; но зли дуси немисле тако. Они ову прилику употребише, да у свој хатар пораде. Овдашњи свештеник Сечански одма после саране позове 20 гостији страни себи на ручак а наравно међу њима и свога по начелу комшију и брата Попа Спиру из Белегиша, даље су били учитељи из Новог Сланкамена а један и из Земуна за тим шпекулативним столом, отлично место имали, јер кад се хоће да при избору посланика за сабор продре, оида су учитељи браћа искрена, а иначе их исти домаћин највише тужака и гони. Још пре 14 дана била су овде три учитеља код нашег попе у гостима, но ми, према да смо знали, да то нису обични његови гости, ни смо на ту мисао ни дођи могли, да наш попа за себе кортешује, но сад смо се тек пробудили.

За време те госбе устаде поп Спира Бегелишки, те, како ми један од тамо присутних доцније приповедаше, ослови госте овом беседом: „Господо и браћо! време иде журно, сабор је на прагу, треба да смо преправни, да нас незатече избор у 12. часу сасвим непреправне. Ја подижем чашу у здравље нашег домаћина, нашег будућег посланика и надам се, да ћемо сви у томе сложни бити, да порадимо сваки на овом месту и у овом положају, да наш домаћин ако не једногласно, а оно већином буде изабран за посланика свештеничког у Пазуваћком срезу и у ту сврху ево му овде пред свима задајем моју поштену реч, и пружам му братинску руку да ћу само за нега радити и држим да ће те и ви сви, познавајући његов карактер уз њега тврдо као клисура стајати и за њега неуморно порадити.“ Реч се задаје и руке се пружаху не баш од свију а „Живио“ продираше прозоре да је и кукавна удовица зачуђена уђутати морала.

Зар тако г. попо? Је ли то начин и пут? Зашто нечитасте „Заставу“, тај једини народни орган, пак би видили, што треба чинити. Наши прваци издали су у 113. броју „Заставе“ проглас, ког смо очекивали и тамо веле, да сваки срез изборни држи своју конференцију и да кандидате себи постави. У том смислу треба да радимо и радићемо, а нећемо ићи на то, да се пред народом целим обрукамо и осрамотимо, ма да је наш срез несрећан, те у њему је и оних, који су Мајтењији на поклоњење ишли. Немојте мислити, да народ непознаје ревне и савестне свештенике своје, као што још боље познаје и оне, који и сада без брачна невенчавају и које свештенике мртваци по 3 дана већ распаднути чекају. За сада оволико бирачима нашег среза, ради знања и равнања.

Један бирач.

Ђ. М. Б. Сента. (Срп. нар. позор.) Данас сутра има већ два месеца дана, како се покренула међу нашим сенћанима жеља, да нам наше нар. позор. на кратко време у посету дође. Да се та лепа жеља испуни и постигне, склопио се у месту одбор за прикупљање предилате. — Труду и пожртвовању одборски чланова има да захвали овоместно српско становништво, што му се од давна у срцу гајена жеља за нар. позор. ево и испунила; — а лепом одзиву и вољи од стране овоместни Срба, којом су пригрлили своје мезимче, има да захвали наше нар. позориште, што ће га њен свагдашњи пратилац „deficit“ свом приликом изневерити.

Лицем на Петров дан, изненади нас мила дружина са првом представом „Жене у уставном животу“ Кад нам се тек после 16 год. даде прилика да гледамо наше дично нар. позориште, може сваки замислити, са каквом је запетошћу исчекивана прва представа. Неданимице са неком грабљивошћу гледан је први комад, и аплауз, који је затресао позоришну зграду већ у првом чину и који се опетовао после сваке појаве и највећма при свршетку комада, сведочи, да је тај комад, а још већма наши представљачи жељу и наду како Срба, тако и наших суграђина, који су прето очекивања довољно заступљени били, издовољио. Чисто је као неки понос овладао нама, чуло се само признање и хвала према мидим нам приказивачима, па и наши суграђани изражавају се само са хвалом о нашем позоришту, које их је — као што сами говоре изненадило са својом ваљаном представом. У толико више одају признање нашем позоришту, што је горњи комад верна слика њиовог живота.

Сутра дан 30. јуна, дават је комад Розенов „Ај људи, што се не жените.“

У недељу 1. јула представљан је даровитог мађ. писца Гот-а „Циганин.“

Оба комада, а нарочито последњи, праћен је и гледан пажљиво. Г. Акош Егреши, син славног и чувеног мађ. глумца пок. Егреша, који се за сад у месту нам као гост код мађ. позор. друштва бави, честитао је дружини и изјавио своје признање и чуђење на живом и верном приказу, који га је пријатно изненадио и задивио.

3. јула дават је комад „Партија пикета“ и „љубав их мори“. У првом комаду задивијо нас вешгачки приказ (г. Ружића) Швајеа Рошферија.

5. јула представљан је „Звонар богородичке цркве“ драма В. Ига. Комад је на опште задовољство наше публике одиграт, нека ви је хвала милим приказивачицама!!

7. јула, Давана је шаљива игра Сиглигетија „Мамица“.

8. јула. Представљан је „Добрила и Миленко,“ жалосна игра из српског живота. Оба комада приказана су као пређашња верно и приропно и како Срби тако и несрби само са хвалом говоре о представљачима и представљачицама. Ова представа била је посећена као ни једна дотле, слушаоца је толико било, да места не имадосмо задоста у арени, гостију смо имали са сви страна из Панчева, Сомбора, Суботице, Н. Сада, Митровице, Кањиже, Ст. Миклуша из свију околини места особито последњи заслужили су доиста признање и захвалност за њихово ревносно похађање позоришта нам. (на ову представу дошло их је на седморо кола) што сведочи, да су чланови нар. нам позоришта у народу стекли доиста леп глас и признање. Код оваког марљивог похађања позор. које нас доиста преко сваког очекивања изненађује, можемо с поносом тврдити, да у Сенти — шака Срба — о deficitu ни говора неће бити, него да ће се и фонду нар. што) прискрбити. Нека је лепа хвала гостима, који не жале од своје стране никакве жртве, ни трошка, да стеку и себи пријатно вече а и подпомогну опстанак позор. нам. За дивно чудо што само Аћани имају из дана у дан толико посла, да баш немају кад, поред све добре воље, да се врну у коншилук бар на једну представу, ма да их има пет, шест пута више, него нас.

10. јула. Давана је „Чаша воде“ од Е. Скриба.

13. јула. „Низ бисера“. Оба комада одиграна су на задовољство публике, која посећује преко сваког очекивања сваку представу. Последњи комад је већ остарео, али са живошћу, којом се од стране глумаца представља и карактеристике му одржаће се још дуго на позорници нам.

14. јула. Дават је Шекспиров „Ромео и Јулија“, превод достојан преводиоца му Лазе Костића, комад је диван сам по себа, превод је, да се Србин поноси њиме, а представљан је ваљано, као што је само могуће у аренама.

15. јула. Давана је Округаћа „Сапурица и шубара.“ Смеју изазивању и пљескању не беше краја још није тако оживила маса гледалаца ни при једном комаду, као при овом, била је овде некако у свом елементу, а заступљена је била као при комаду „Добрила и Миленка“ у највећем броју. Евала браћо!

17, јула. Дават је „Црни Доктор“ драма.

19. јула. „Гренгоар“ и „Пркос“. Оба су давата на задовољство публике. У првом комаду вештачки приказ „Гренгоара“ (Ружић) нас је задивио а други комад гледат је са живошћу којом је само „Сапурица и шубара“ гледата.

За даље јавићу.

Из купатила „Русанде“ код Меленаца.

У ово доба, где се свако подузеће хвали и до неба уздиже без обзира, да ли је оно у корист појединима људима, или целом друштву, у доба, где „реклама“ тако јако влада, да као нека нова сила једно диже а друго обара — у такво доба савестан човек чисто са неком зебњом узима перо у руке, да прозбори коју о каквом новом подузећу, бојећи се, да му се не пребаци, да и он тера рекламу. Такове прилике истина постоје у тако званом „великом свету“; али у нас Срба, хвала богу, још не влада та зараза. Наше сваковрсне прилике не допуштају нам, да се бацимо у подузећа за уживање, провађање и — шпекулацију. Што год се код нас подиже и оснива све то бива чисто из нужде и потребе а у корист целоме друштву, а никако појединима. То је карактеристика наших српских јавних подузећа, па била она ма које врсте,

Таково једно јавно подузеће, о ком смо наумили на овом месту проговорити неколико речи, то је блатно купатило „Русанда“ код Меленаца, купатило ово, које се за сад налази још у свом постанку што се тиче модерне потребе, баш је тим интересантније и заслужује у толико више пажњу нашега света, што је оно једино и прво српско купатило у овој држави. Па покрај свега тога, што је и сама природа земљишта и хемичко својство воде (вода је слана као морска, Moor Schlamm, прво је као мастило, удара на сумпор а често је масно) одредило, да овде буде купатило, покрај свега тога племенити оснивачи, Јосиф и Ана Клајић, ни из далека нису на то помишљали, да све те прилике употребе за то, како би терајући какву шпекулацију тиме, искључиво они имали отуд највеће материјалне користи, већ њих су при подизању овог купатила руководиле чисто хуманитарне побуде, за што им народ за навек мора остати благодаран.

Лековитост воде „Русанде“ већ је од више година признаната и научном анализом доказана, као што је у своје време у овоме листу било спомена. Пријатно дира српско чуство, кад видиш, како са свију страна хитају овамо гости без разлике народности (а то ће у данашњим приликама овде много рећи), да поред мудра савета вештог и неуморног купалишног лекара г. дра Косте Ранковића потраже лека својим разним бодестима, и што је најважније, да га у „Русанди“ доиста и нађу. О томе се писац ових редака, бавећи се и сам овде у купатилу, сам уверио које својим рођеним очима, а које из приповедања самога купалишног лекара. Доиста се човек мора задивити лековитој сили „Русанде“, кад види на прилику једну жену, како лепо и брзо ходи, па кад онда дозна, да та иста жена није могла скоро ни крочити пуних двадесет и седам година! Па тако еклатантних примера има овде доста. —

Купатило у Меленци обично је нашем свету познато као „нека бара“ у којој се људи калужају и купају, кад се ствар у томе виду изнесе пред публику, онда је сасвим природно, да таково купатило неће бог зна како привлачити госте, тим мање, што купалишна управа не труби на све стране и по сви листови, већ у скромном облику објави само у наши српски листови. Кад би то купатило на прилику било у чивутским рукама, знала би за њега цела Европа. Али као што рекосмо, нисмо пријатељи рекламе, већ смо ради, да нашем свету искрено јавимо, да је племенитом дарежљивошћу Јосифа и Ане Клајић пређашње незнатно купатило „Русанда“ сад подигнуто у ред правих купатила по данашњем начину. Како је ово прва година што је купатило у модерном штилу сазидано и отворено, то смо се заиста изненадили саразмерно многобројном и одабраном друштву, што га полази. Јер по најновијем списку лекарског записника било је до донас гостију преко 234, осим оних који долазе овамо да се само окупају и мало проведу, којих сваким даном има све више.

Купатило само лежи на бари „Русанди“. Каже се „бара“, али бог и душа није то бара, већ то је читаво језеро, кад се као Дунав шири около целог места Меленаца, што овоме даје романтичан изглед. На земљишту поред „Русанде“ подигнуте су завештајем споменутих добротвора ове зграде: „курсалон“ са рештаурацијом и са лепом пространом двораном за борављење, читање и забаве и са осталим подобним просторијама; пред истим курсалоном има лепа пространа „тераса“; а испред ове шири се новозасађено шеталиште за госте и публику. Даље мало од курсалона стоји сама вилица, кућа са неких 20 соба за купање са нужним кадама, у које парна машина тера воду, ладну и врућу. Преко од курсалона и улице стоји велика двокатна кућа са собама за госте. Једном речи, имамо овде у малом све, што је преко потребно за једно купатило; а да ће временом бити све боље и потпуније, по себи се разуме. Већ сад се опажа; да је мала просторија и да ће се морати подићи још која зграда, јер гостију има све више, па с тога многи гости станују у самом месту Меленци, откуд се на омнибусу извозе у купатило.

Као што смо дознали са меродавне стране подизање тога купатила у овом садашњем облику било је скопчано са неким тешкоћама од стране самих неких меленчана, али нарочито простих људи, који у својој простоти и незнању сматрају ово купатило за неко место, у коме се провађају господа и пулгери, а сироти паори страдавају отуд. Но пустимо их само, нека се мало жесте, јер они и не знају још шта је то, и од какве је велике користи купатило по такво једно место. Али ће временом они и сами доћи већ до увиђавности, особито кад им се изнесе пред очи, колико новаца остаје у таковом месту.

У осталом сваки је почетак тежак. А ми познавајући лично племениту оснивателъку, као и њезиног рођака, честитог г. Ђорђа Димитријевића, који са особитом ревношћу сву материјалну бригу сноси око овога купатила, тврдо се надамо и уверени смо, да они поред свију тешкоћа, што их мора имати свако ново подузеће, неће малаксати ревношћу и добром вољом у оваком племенитом раду, већ да ће они, испуњени љубави према човечанству, а свагда споразумно са купалашним лекаром — а ово је од највеће важности, јер лекар је душа свему — да ће они и надаље све учинити, како би се ово ново купатило подигло и што више унапредило у корист човечанству а у славу добротвора-оснивателја, како би се испуниле оне лепе речи, што су у спомен над вратима курсалона у мраморној плочи урезане златним словима:

„Јосиф и Ана Клајић болном човечеству а у корист српске православне цркве меленачке 1878 лета“.

У Меленци 23. јула 1879. —О—

Нови Сад 4 августа. Јављају нам, да су избори за српски црквено-народни сабор у архидијецези одређени на дан 14. (26.) августа.

— Због празника преображења идући број нашег листа изаћи ће у среду.

НОВИЈЕ.

— „П. Л. телеграфишу 2. о. м. из Беча, да се ни с које стране не пориче, да гр. Андраши не ће одступити, шта више, са полузваничне стране потврђује се. Андраши је, бавећи се последњи пут у Ишлу, поднео монарху оставку, и овај је обећао, да ће оставку примити, како се одлучи, кога да узме за наследника му. „П. Л.“ и ту тврди, да је Андрашијево одступање потекло од његове личне побуде, слободне воље.

— Нов аустријски кабинет положиће заклетву о преображењу, о цареву дану.

— 2. о. м. довршене су у Бечу конференције, где се израђивао предлог о томе, да се Босна, Далмација и Истрија прикључе заједничкој царинској области.

— Стара „Преса“ јавља 2. о. м. Из Лапца, да пожар у Осеченици планини једнако траје, ма да га и војска гаси, но без кише не ће се моћи погасити.

— Швајцарска закључила са Србијом привремен трговачки уговор, као што постоји већ“са Русијом, Инглеском и Италијом, т. ј. на основу најповлашћеније државе.

— „П. Л.“ јавља, да Турска не шиље војску у Тесалију и Епир, из чега се изводи, да су на прагу преговори с Грчком. Кад се сврше ти преговори, султан намерава да сазове турски парламенат.

— 2. авг, свечано прочитан у Кахиру султанов ферман мисирском потпрашу.

— У стамболској болници догодило се ту скоро неколико случајева колере. По што су све нужне мере учињене, од 31. јула није се догодио ни један случај,

---

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Тител 4. августа. По договору бирача истичемо г. Мишу Димитријевића за посланичког кандидата шајкашког за идући српски сабор. Живио!

Тима Крестић, Емил Сарајлић, Станојевић капетан, Вуков адвокат, Јоца Поповић, Ђока Миличевић, Андрија Зорић, Васа Јовановић, Стева Милетић, Ђура Ненадовић.

Старо-Пазово 4. августа. Средоточни одбор старо-пазоваче српске народне странке држаће ради договора избора посланика на карловаки сабор конференцију 12 августа. Кандидати су: Сава Стојшић, парох иришки, и др. Милан Ђорђевић.

Никола Петровић перовођа. **Паја Јанковић** претседник.

ПРИПОСЛАНО*).

На припослано г. Николе Бељанског из Госпођинаца.

Као што је штованим читаоцима познато овдашњи поп Никола, усљед нашег дописа у 96. бр. „Заставе“ написао је у 111. бр. „Заставе“ припослано.

Поп Никола оће силом да претстави себе као неког „вођу“ партаје, ма да се та његова конзорција ни сама таком не назива. Ми смо казали, да код нас партаје не постоје друге осим једне и то поштене и напредне странке, а то је и резултат избора кнеза показао. Говори како је он приликом кандидације за кнеза имао у његовој „партаји“ 17 гласова и да је са једним само гласом пропао; али је прећутао: да му је то све што у целом селу гласова има. Ми смо по његовом савету прегледали изборни записник, али не нађосмо оно што он жели већ ово: да је Н. Л. са већином гласова т. ј. са 138 против једног гласа за кнеза изабрат. Јел то сва поп Николина „партаја“ у том једном гласу и то он не рече.

Поп Никола, није могао, а да не дира и г. солгабирова. Ми нећемо никога да бранимо, оћемо само да покажемо колико поп Н. и разуме. Он криви дакле и г. солгабирова Рајића, што као председник при гласању о кандидацији није гласао. Зар поп Никола ни толико незна, да председник само у случају кад би гласови једнако подељени били гласа?

Даље завиди поп Н. што ми признајемо заслуге изабраног кнеза Новака Локића; којег цела околина као ваљаног познаје и уважава, па наводи: како ће и он „кроз кратко време“ додати „неколико ружа“. Нама су поп Николине „руже“ већ познате по бодљу, и ако је поп Никола на данашњу „ружу“ мислио, онда се нисмо преварили; јер је данас овде испред судца и ако као тужилац отишао црвенији него икаква његова „ружа.“

У Госпођинци 30. јула 1879.

Дописник из 96. бр. „Заставе.“

У 109. броју „Заставе“ изашао је допис из Елемира, у коме напада дописник на мене и мој рад у школи, као и у општини. Дописник се труди, да ме представи српском свету као незналицу и човека „безпримерног“ понашања, и лењивца. Најзад ме оптужује мојој предпостављеној школској власти, с надом, да ће ме иста са звања уклонити и тиме га задовољити. Све наведено дописник тврди а недоказује, не наводи ни једног јединог доказа, но своју шупљу тврдњу пуни пакошћу и простим вређањем. Но кад је г. дописник са доказима тако сирома, то ћу овим његове пакосне тврдње да одбијем.

Пре свега нек је знано г. дописнику, да ја збиља знам шта је школа моме народу. За доказ тога служи то, што већ ево 22 године као учитељ на задовољство општине служим. О моме раду за то време најбоље сведоче сведодбе, које овде прилажам, да се сл. уредништво заиста увери и моју горњу тврдњу посведочи. Из истих сведоџаба ће се сл. уредништво још уверити, каког сам понашања и у општини био. (У хатар истини потврђујемо, да смо видили и разгледали поменуте сведодбе, које доказују, да је г. Коста Торњански као учитељ од 1862 до 1871 у Хомољици, Сакулама и Перлезу, а од 1871 до сада у Елемиру, тачно и савесно вршио своје учитељске дужности. — Ур.) За доказ наводим још и то, што до сеље нисам никада био тужен и што сам свагда био у пријатељским круговима добро примљен. У истоме сам сматрао поштење сваког као светињу, али поред тога сам пазио и своје поштење и човечије достојанство. Нисам се дао у неправди газити; као што је то околина г. дописника вазда без успеха покушавала. По томе је дакле навод г. дописника о моме учитељском раду и понашању прост морален злочин. Човек је морален злоћа, који човеку подмеће недела; који тражи моралну смрт једне породице, да свој злочин покрије! За доказ тога наводим баш онај случај, који дописник у почетку дописа спомиње; који се из међу учитеља и свештеника догодио. Свештеник

*) За ствари под овом рубриком неодговара уред.

је моју кућу тужио општинском поглаварству као лоповску, дао је преметати као зликовачку. Кад сам с правом стао на браник за поштење своје куће, то још једино своје благо, одговорио ми је свештеник са револвером! Из истог ми је задао три ране. Ишао је, да ме убије, ишао је, да своју накост мојом крвљу засити. Овај случај дакле еклатантно сведочи, ко је „безпримерног“ и „насртљивог“ понашања. По томе је г. дописник заиста сушта „бесстидност“, који и оваке људе у обрану узима. Но у колико је грознији карактер г. дописника, који се незадовољава горњим клеветама, но који ме на крају дописа денунцира читалачком свету, и мојој предпостављеној власти. Читалачком свету с тога, што вели: ди би имао и више шта против мене навести; али ненаводи просто за то, што у ствари ништа нема. Што има, то је све његова накост, којом би хтео и земљу и небо против мене да подигне. Мојој власти ме денунцира, што у напред иште, да ме иста с мојом ситном децом леба лиши. Према свему реченом жигошем г. дописника као човека „безпримерна“ образа, који неистине у свет пушта; као простог насртача, који насрће на част моју и тиме хоће да заглади прост злочин, који је моме животу метцима из револвера загрозио; као денунцијанта, који својом денунцијацијом иде о глави мени и мојој породици.

У Еленциру, 27. јула 1879.

КОСТА ТОРЊАНСКИ,
српско-народни учитељ.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г. Мити Зовуку из Мохола, који је приликом венчања свога поклонио на овдашњи школски фонд 3 ф. а. вр. ради племените цели и угледа за друге овим јавно благодаримо.

У Петром Селу 1 августа 1879.

Урош Михајловић благајник срп. школ. фонда. **Панта Поповић** управитељ српских школа.

Јаван рачун

од скупљеног новца при држаној вечерњој забави у Ади 14. јула 1879.

Имена гг. приложеника: Михаил Теодоровић 2 ф. Младен Гојчиновић 3 ф. Владислав Триполски 2 ф. Милош Акшамовић 1 ф. Шандор Дудвар 1 ф. Душан Матић 1 ф. Миливој Каракашевић 1 ф. Дезидер Пик 1 ф. Н. Флеш 3 фор. Шандор Поповић 1 ф. Сава Недељковић 1 ф. Ника Ј. Поповић 1 ф. Секенди Ђула 1 ф. Изиграта корпа воћа 50 лозова по 10 нов. јесу 5 ф. Скупа чини 24 фор.

Расход. Свирка 16 ф. сала 2 ф. осветлење 93 ф. скупа 18 ф. 93 нов. Чист приход 5 ф. 7 нов.

Чист приход т. ј. 5 ф. 7 нов. послат је по уредништу „Заставе“ срп. народном позоришту.

У Ади 17 јула 1879. НИКА Ј. ПОПОВИЋ скупљач.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Нова школска књига!

Подписана књижара јавља сл. шк. одборима и гг. учитељима, да је у њеној наклади, за идућу школску годину изашла нова школска књига за IV. разред народних школа под насловом:

МАЂАРСКА ГРАМАТИКА СА ЧИТАНКОМ

прерађено по писцима „Мађарског буквара“ **Стеван Коњовић** сомборски учитељ, а прегледао је и повољно се изразио један од наших првих педагога.

Како је најновијим државним законом „мађарски језик“ у свима народним школама као обвезан предмет постао; то смо уверени да ће нашој школској младежи ова нова књига врло добро доћи, пошто је по најновијим методичким начелима израђена, а на крају се налази „Речник“ у коме су све напред споменуте речи, са значењем исписане.

Књига је ова са тврдим корицама укоричена, а учевни материјал износи на обичној осмини 7 табака. — Цена је књизи **30 новчића.**

А ко на више поручи, добија комад за 25 нов.

Књижарима уступамо до 100 ком. 20% а на **више од стотине 25%.**

Препоручујући ову шк. књигу слав. школ. одборима, гг. учитељима, молимо наше листове, да је читалачкој публици обзнане.

У Сомбору 23. јула 1879.

С поштовањем
КЊИЖАРА МИЛ. КАРАКАШЕВИЋА.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Ових дана изаћи ће из штампе

Прво коло песама од Јаше.

Песме су махом оригиналне а са врло малим изузетком досад не штампане. Ово је „коло“ измешано; „лирска песма“ се не „женира“ да стане уз „драмску“ а и сам „епиграм“ узима себи слободу, да се у ово „коло“ увати. Музика, по којој се — рекли би — цело ово „коло“ креће модерна је и напредна, а усклици, који се из песама чују, гласе једино; „светлост и слобода!“

Неке од ових песама штампане су у „Стражи“, одакле их је г. В. Пелагић прештампао у своји „узоритим беседама и песмама“.

Ми позивамо све пријатеље српске књижевности да се на ову књигу претплате, особито млађе колено, коме писац и посвећује ово „коло“ својих песама.

Књига ће изнети око 6 штампани табака велике осмине на финој хартији а цена јој је 40 новч.

Скупљачима на 8 књига једну на дар или новац за исту а књижарима рабат 25—30%.

Претплата и варучбине нека се шаљу на потписаног у Вршац.

Умољавају се сви наши и хрватски листови, да овај оглас одштампају.

Вршац, на св. Пантелију 1879.

КОСТА ЛЕРА,
издавач.

Сад је баш изишао из штампе:

ЦАРИЋ

МАЛИ КАЛЕНДАР СА СЛИКАМА

за 1880. годину

са врло одабраним садржајем.

Цена је „Царићу“ 20 новч. а ко поручи на више за готов новац, добија по 12 новч. комад. Растуривачима дајемо уобичајени књижарски рабат. За 14 дана изаћи ће и „Орао“ за 1880. год. чега ради нека се изволе познати наши растуривачи са поруџбама обратити накладној штампарији А. Пајевића у Н. Сад.

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

Година четврта.

Ових дана изићиће из штампе VII. свеска „Српске Зоре“ са овим садржајем:

I. Текст.

1. Ђура Јакшић. Написао **Милан Кујунџић.**
2. **Поп Андровић, нови Обилић.** Приповјест † **Стј. М. Љубише.** (Свршетак.)
3. **О Црногорцима.** Писма **Љубомира П. Ненадовића.** VI. писмо.
4. **Звона са цркве у Н.** Приповетка од X.
5. **Последња вила.** Роман **Х. Балзака.**
6. **Весници времена.** Од проф. **Андрије Матића.**
7. **Прокопије Ивачковић,** патријарх српски и архиепископ карловачки.
8. **Арсеније Стојковић,** владика будимски.
9. **Слике из културног живота словенског** XI. Пише **Едвард Јелинек.**
10. Књижевни претрес. а.) Нове књиге. б.) Пелагићев „Стварни домаћи учитељ“.

У ПРИЛОГУ.

Прегледне белешке. (Књижевност. Новинарство. Школа и црква. Позориште и уметност. Друштва и скупови. Умрли. Ситнице. Шта бива по свету.) Коњички скок. Аритмограф. Гласник. Огласи.

II. Слике.

Прокопије Ивачковић, патријарх српски. — Арсеније Стојковић, владика будимски. — Свети гроб. — Кинески свирачи.

III. Ноте.

„Коло“. За гласовир ставио др. Јован Пачу. Ово је коло посвећено госпођи Даници Павловићки рођ. Трифунчевој.

Администрација „Српске Зоре“
Wien, VII. Burggasse 24.

Изишла је из штампе и може се у свима књижарама добити књига:

Die Felsengen des Kazan

und die

Donau- und Theissregulirung.

Eine Studie von Johann Ritter Stefanović von Vilovo k. k. Major.

Mit Zeichnungen und Original-Aufnahmsplänen

Wien, Post, Leipzig A. Hartlebens Verlag. 1879.

Preis: 2 fl. Öst. W.

Inhalt: Vorrede. — Der Donau-Engpass Bazjas. — Turn-Severin. — Der Kazan. — Der Einfluss der Felsengen des Kazan bei Hochwasser auf den Donau-Wasserspiegel oberhalb Bazias bis Semlin und Slankamen. — Theissregulirung. — Die Theiss von ihren linken Nebenflüsssen gedrängt. — Abhilfe: Erweiterung der Felsengen des Kazan. — Der Kanal Szatmar-Arad-Palanka zur Entlastung der Theiss von ihren gefährlichsten linken Nebenflüssen. — Budapest und die Donauregulirung. — Meien Voraussage der Katastrophe von Szegedin.

РЕД ПЛОВ. ПАРОБРОДСКЕ

од 3 маја 1879 до даље наредбе.

Од **Новог Сада** у **ЗЕМУН** сваки дан у ½ 5 сата после подне, осим **четвртка.**

Од **Новог Сада** у **ОРШАВУ:** понедељником, средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ:** средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ:** сваки дин око ½ 11 сата пре подне осим недеље.

Нови Сад 3 маја 1879. **АГЕНЦИЈА.**

Курс бечке берзе 4. (16.) авг.

Сребро	100.54
Ц кр. дукати	5.52
Наполеондори	9.2
Немачке марке	57.10

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на шест празних метта у стипендијској закладе пок. Атанасије Бале, с којима је појединце скопчана годишња стипендија од 63 фор. а. вр.

Стипендије из ове закладе, које су у три разреда по 63 ф. 84 ф. и 103 ф. подељене, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у више, подарити само таким, у опсег српске митрополије карловачке спадајућим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који неуживају нити друге какве, нити пак стипендије, што су од истог оснивателја код протестантских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи имају своје са крштеним писмом, школском сведочбом и сведочбом сиромаштва обложене молбенице до 31. августа т. г. српско-народном црквено-школском савету у Карловцима поднети.

У Карловцима 31. јула (12. августа) 1879.

ПРЕДСЕДНИШТВО
2—3 нар. црквено-школског савета

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место за III. и IV. разред основне школе старо-палланачке отвара се стечај, с којим је скопчана плата од 420 фр. а. вр. и ¼ сесије сесионалне земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу спада у дужност осим наставе у школи још и у цркви празником и недељом на десној страни појати и децу у појању обучавати

Компетенти имају добро инструиране молбенице од данас па до 1. септембра подписаном послати.

У Ст. Палланки, из седнице шк. одбора држане 29. Јула.

К. ЈАНКОВИЋ, перовођа. 2—3 ГИГА ВИЧАНСКИ, председник шк. одбора.

ЕДИКТ.

На молбу Стефана Клашње из Ст. Бановаца, да би од супруге своје Љубице, која га је злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим речена Љубица да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично конзисторији предстане или место пребивања свог обзнани; јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 12. јула 1879. држане.

3—3 КОНЗИСТОРИЈА АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

Код митровачке штедионице упражњено је место благајника са годишњом платом од а. вр. ф. 600.

Компетенти имају своје молбенице са доказом о способности управи штедионице до 3. (15) септембра о. г. поднети.

Благајник мора положити кауцију у своти његове годишње плате; иста може бити у готовом новцу у државним задужницама, у непокретним добрима, ако ове пупиларне сигурности имају и у деоницама овога друштва.

Ако кауцију у готовом новцу положи онда му завод плаћа 6% камате.

Пословни језик је српски са ћирилицом.

У Митровици 21 јула (2 августа) 1879.

3—3 УПРАВА.

Спецерајска трговина

Сф. Бугарски

У СУБОТИЦИ

потребује једног старијег, солидног спомоћника, добар детаилиста, који српски, немачки и мађарски говори. Ступити може одма. 2—4

Мануфактурна трговина

ЛУКЕ СТ. ГЕОРГИЈЕВИЋА

у Руми

потребује два добра спомоћника. 2—3

Један шегрт који српски и немачки говори може одма ступити у гвожђарницу 1—3

А. Вајнрихтера у Земуну.

На такозваној свињској пијаци бирцуз код касице са овим просторијама: пространом двораном за бирцуз, шталом, шупом и чардаком и пространом авлијом, издаје се од 1 новембра под кирију. Упитати се ваља код г. Живка Ђурића.

У Новом Саду 3. августа 1879. 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитељског звања при основној школи у Тарашу.

Плата је учитељска 400 ф. а. вр. 4 јутара урбалне земље, 1400 □ фати ритске земље, 1 ф. за пратњу самртника, 50 нов. од парастоса, и 30 ф. а. вр. за држање повторне школе.

Дужности су учитељске: настава школске деце, држање повторне школе и појање у цркви.

Учитељ ужива слободан стан у школском здању са баштом.

У обзир ће се узети доказ вештине у војарству.

Рок стечаја траје од дана прве објаве четир седмице.

Из седнице школског одбора дана 20 јула 1879 у Тарашу држане. 3—3 ШКОЛСКИ ОДБОР.

ОГЛАС.

Чурушка срп. православна црквена општина намерава кров своје цркве претрести и поправити радњом дунђерском и зидарском. С тога овим позива стручњаке и сваког опог, који би вољан био горњи посао на себе примити, нека изволи 15. (27.) авг. на јавну минуџендо-лицитацију доћи. Прорачун и условља тога дана знаће се, а и пре.

Из црквено-одборске седнице у Чуругу на Илијин дан.

Председник:
3—3 МИЛОШ ПОПОВ.

Шпецерајско-мешовита трговина

НИКОЛЕ ПАНИЋА

у Вуковару

потребује једног од млађих спомоћника и једног шегрта. 2—3

Мануфактурна и помодна радња

ПАНТЕ ПОПОВИЋА У ВУКОВАРУ

потребује два добра савршена спомоћника, исти морају добрим сведочбама снабдевени бити, српски, немачки и мађарски језик знати. 2—2

Помодно-мануфактурна трговина

Г. ГЕОРГИЈЕВИЋА

у Новом Саду

потребује једног практиканта и једног шегрта, исти одма ступити могу.

Једна велика мануфактурна радња

у Сомбору 2—2

потребује доброг спомоћника, који може одмах ступити. Првенство имају, који осим матерњег језика говоре немачки и мађарски. Упитати се ваља код администрације овог листа.

Препоручујемо ове године печених

ДОБРИХ ЦИГАЉА И ЦРЕПА

разне сорте и величине са наше цигљане и црепане у Новом Саду на тако званом варошком салашу на темеринском друму.

Са купом цигљане и црепане Симе Марковића, увећасмо нашу дојакошњу цигљарску радњу — и удвострученом снагом радном, израђујемо најбољега квалитета, осим обичне цигље, — још и ове по избор сорте:

за патос и калдрму (тротоар)
цигље квадратне □ веће и мање
цигље шестоћошкасте веће и мање
тротоар цигље за калдрму веће и мање
и клинкер цигље
а исто тако и **велике цигље**
надстрешнице (Gibl-Gesims-Ziegel)
и цигље за бунаре веће и мање.

ИСТО ТАКО ПРЕПОРУЧУЈЕМО

СВАКЕ СОРТЕ ЦРЕПА

такођер најбољег квалитета и још поименце врсту црепа коритастог (Hohl Dach Ziegl.)

Мустре цигаља ових може сваки видети и уверити се о ваљаности истих у трговини нашој код „**црвене руже**“, где ће купци добити и **упутнице на цигљану.**

У Новом Саду јула 1879.

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ
„код црвене руже.“

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

Кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист.

Почем се наш еспап од других подржава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом. Кафу ову од смокве производа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгена и Браће Вагнера.**

БОНБОНИ

ОД

БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten,) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грлобољу и душник. Што се тиче Victor Schmidt & Söhne нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.) **Боквични бонбони** могу се добити код:

Victor Schmidt & Söhne

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien,
Wieden, Aleegasse 48.

У Новом Саду могу се добити: код гг. **Емериха Дицгена**; код браће **Вагнера, Д. Коде** и **Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину. 5—200

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија